БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 179 13495
1971 оной июлиин 31, суббото
Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ДАБШАСА НАЙДАМТАЙ

Юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтын түрүүшын хахад жэлэй дүн гаргагдаба. Түгэлдэр хүсэтэй, найдамтай дабшаса! Энэ амжалтаараа совет хүнүүд, тэрэ тоодо Буряадай ажалшад омогорхохо шухаржа омогорхожо, шэнэ илалта, туйлалтанууд тээшэ зоригжон урагшалнал.

Манай республикын ажалшад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй зургаан һарын даалгабарииые амжалтатайгаар дүүргэбэ гээд республикын Статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Буряадай хүдэлмэришэн анги промышленнэ продукци худалдаха, мүн шухала хэрэгтэй продукци бүтээн гаргаха хахад жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргээ. Түсэбһөө гадуур 16,7 миллион түхэригэй продукци гүрэндэ үгтөө. Тиихэдэ энэ жэлэй түрүүшын хахадай үедэ промышленнэ үйлэдбэриин хэмжээн нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө ... процентээр нэмээ. Манай промышленностиин хурдан түргэн хүгжэлтые харуулһан үшөө нэгэ баримта гэбэл, 163 предприятинууд хүгжэлтын, экономическа талаар урмашуулгын шэнэ гуримаар хүдэлжэ, промышленнэ бүхы продукциин 98 процентые бүтээн гаргаба, бүхы олзо доходой 99 процентые үгэнэ. Энээхэн тоо ажахые хүтэлбэрилгын шэнэ гуримай хэр ехэ һайн нүлөөтэй байһые эли тодоор харуулжа үгэнэ.

Республикымнай хүдөө ажахы баһал амжалтатай. Хабарай тарилгын түсэб 100,7 процент дүүргэгдээд, агротехническэ һайн болзорто, һайн шанартайгаар хэгдэһэниинь мүнөө гараад байһан урганиин шэнжэ харуулна. Гол шухала өөрөһо тарян, тэжээлэй корнеплодууд, мүн бусад шэмэтэ ургамалнууд түсэбһөө үлүүлэн таригдаа. Тэдэнэй үндэр ургаса мүнөө хүлеэгдэнэ.

Мүн нниитын малай тоо толгой нёдондоной энэ үеынхиһөө олошороо, ашаг шэмэнь дээшэлээ. Малай ашаг шэмэ абалга 1970 оной түрүүшын хахадайхиһаа 6 процентээр дээшэлээ гэхэ гү, али сарюулагдамал сэнгээр тоолоходо, 2,7 миллион түхэригөөр ехэ болоод байна. Энээнэй ашаар хүдөө ажахын ажалшад гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэб мал ажалай гол продукцинуудай талаар ... урид дүүргээ.

Хүн зоной ажаһуудал бүри һайжараа, соёл культурань дээшэлээ. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын салин хүлһэн ... процентээр дээшэлээ. Арадай гэгээрэл болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ амжалта туйлагдаа.

Энэ бүхы амжалта туйлалтанууд республикымнай ажалшадай ... оролдолгоор, эршэтэ ажалаар туйлагдаһаниинь ойлгосотой. Түрэл партиингаа XXIV съездын баталһан Директивэнүүдые хүсэд бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа, оюун ухаагаа зорюулха гэһэн үгэеэ бүхы совет хүнүүдтэл адли Буряадай ажалшадай ажал хэрэгээрээ баталжа байһыень энэ амжалта гэршэлнэ.

Манай орон коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулжа байна. Энэ хадаа олон миллион ажалшадай үдэр бүриин ... хэрэг болонхой. Тиимэһээ ажалша бүхэн хэжэ байһан ажалдаа үнэн сэхээр хандалгын үльгэр жэшээ харуулхань, нниитын хүрэнгэ гамнажа, арьбалалта алмалта хэхые, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхые оролдохонь тон шухала удха шанартай гээд партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүд заана. Ушар юуб тэхэдэ, социалис общество дотор хүн бүхэнэй ажал хэрэгһээ нниитын, гүрэнэймнай ... амжалта дулдыдадаг ха юм.

Энэ социалис ёһо заншалые хүтэлбэри болгон, республикын ажалшад, промышленнэ предприятинуудай, колхоз, совхозуудай коллективүүд гүрэнэй түсэб даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, хамтын амжалта туйлана. Республикын промышленностиие хүгжөөхэ түрүүшын дүүргэлгэдэ «Электромашина», «Теплоприбор» заводуудай, «Забайкаллес» комбинадай, нарин сэмбын фабрикын болон бусад предприятинуудай коллективүүд, хүдөө ажахын продукци, илангаяа мал ажалай ашаг шэмэ абажа, гүрэндэ худалдаха талаар Кабанскын, ...ын, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын аймагуудай колхоз, совхозуудай коллективүүд онсо шалгараа. Тэдэнэр хахад жэлэйнгээ түсэб уялгануудаа үлүүлэн дүүргэжэ, арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ нниитын хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаяа оруулна. Түрүү коллективүүдэй, манай түрүү хүнүүдэй эршэтэ ажалай үльгэр жэшээ, баян дүй дүршэл ажалша олониитые бүтээсэ ехэтэй ажалда урмашуулхаһаа гадна, ерээдүйн бүри ехэ амжалтын эшэ үндэһэн болоно юм.

Тиимэ, дээрэһээ нютагай партийна, профсоюзна организацинууд олониитын хүдэлөөе, социалис мүрысөөе, эдэбхи үүсхэлые бүхы хэмжээгээр дэмжэхые, ажалай түрүү онол аргануудые бүтээсэ шадабари болгохые оролдожо байдагынь ехэтэ һайшаалтай. ... иимэ оролдолго гаргадаг газартал хэрэг урагшатай, юумэн бүтэсэтэй байдаг гэжэ мэдээжэ түб даа.

Энэ талаар хэхэ юумэн үшөө ехэ гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Юуб гэхэдэ, республикын промышленностиингшье, хүдөө ажахынгшье ажалда дутуу дунданууд гарадаг, элдэб олон шалтагаанаар түсэб уялгануудаа дүүргэдэггүй предприятинууд, колхоз, совхозууд бии гээшэ. Олон ушарта нэгэн адли эрхэ байдалда байһан, хүсэ шадалаараа адли шахуу хүршэнэр аад, хоёр ондоо дүнгүүдые харуулдаг ажахынууд үсөөн бэшэ байдаг. Эгээл иимэ ажахынуудай коллективүүд, партийна организацинууд доторойнгоо арга боломжонуудые хүсэдөөр элсүүлхэ, ашаглаха, ажалайнгаа эмхидхэл, журам, хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа бодомжолхо, зохисотой хэмжээ ябуулгануудые абажа хүсэндэнь хүргэхэ талаар элсүүлхы, эмхидхэхы ехэ ажал ябуулга хэрэгтэй. Энэ хадаа ганса хүтэлбэрилхы хүнүүдэй хэрэг бэшэ, харин бүхы коллективэй шухала зорилго болоно.

«Нүхэдүүд! Партиин хараалһан экономическа хүгжэлтын, арадай ажаһуудал һайжаруулха түсэбүүдэй амжалта, эсэсэй эсэстэ, хүнүүдһээ дулдыдаха байна. Хүдэлмэришэд, таряашад болон интеллигенциин, манай партийна, совет, профсоюзай, ажахын кадрнуудай мэдэрэл ехэтэй, оролдосотой ажал — коммунис байгуулалтын фронт дээрэхи шэнэ илалтануудай эшэ үндэһэн мүн», — гээд партиин XXIV съезд дээрэ хэһэн элидхэл соогоо нүхэр Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглээ һэн.

Манай республикын ажалшад үнгэрһэн хахад жэлдэ хэһэн ажалайнгаа һайн дүнгүүдтэ түшэглэн, 1971 онойнгоо түсэб уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэнь найдамтай.

ХҮН БҮХЭНЭЙ АША ТУҺАДА

РСФСР-эй НАЙМАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ НЭГЭДЭХИ СЕССИ

КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар арадай засагай органуудай ажал ябуулгын шухала зорилгонуудые Россин Федерациин Верховно Соведэй депутадууд Кремлиин Ехэ ордон соо хоёрдохи үдэрөө зүбшэн хэлсэжэ байна. Республикын экономико болон соёлые хүгжөөхэ, ажалшадай байдал һайжаруулха, Соведүүдэй хүдэлмэриин түхэл маяг болон онол аргануудые наринжуулан һайжаруулха асуудалнуудта РСФСР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси гол анхаралаа хандуулна.

Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ депутат **М. П. Трунов** июлиин 29-нэй үглөөнэй заседани дээрэ элидхэл хээ.

Совет хүнүүдэй политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда, партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэл эмхидхэхэ, юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ ажалшадай хүсэлэл оролдолгые элсүүлэн эмхидхэхэ уряатайгаар һунгуулиин кампани үнгэрөө. Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй бата бэхи нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө нэгэн һаналтайгаар дуугаа үгэжэ, РСФСР-эй ажалшад КПСС-эй XXIV съездын хараалһан политическэ хараа шугамые ехээр дэмжэдэг байһанаа элирхэйлээ гээд элидхэлшэ тэмдэглэһэн байна.

Һургуулиин бүхы 894 округто дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд дуунуудай юрэнхы олонхёор һунгагдаа.

Коммунис партиин ба Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд Верховно Соведэй депутадуудаар нэгэн дуугаар һунгагдаһан байха юм.

Верховно Соведтэ 314 хүдэлмэришэн, 142 колхозник һунгагдаа. Энэ хадаа депутадуудай бүхы составай хахадһаа олониинь болоно. Депутадуудай дунда 309 эхэнэр бии. Энэ хадаа бүхы депутадуудай 34,6 процентнь болоно.

РСФСР-эй Верховно Соведэй 30 хүрэтэр наһатай депутадуудай тоо урда тээхи һунгалтынхитай сасуулбал, хоёр дахин олон болоо. Энэ хадаа гүрэнэй болон нниитын ажал ябуулгада залуушуулай бүри ехэ үүргэ дүүргэдэг болоһоной эли тодо жэшээ боложо үгэнэ гээд М. П. Трунов мэдээсээ.

Верховно Соведтэ 34 национальностиин ба үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд һунгагданхай. Энэ хадаа ленинскэ национальна политикын илаһые, Россин Федераци дотор ажаһуудаг нацинууд болон үндэһэ яһатанай үнэхөөрөөл тэгшэ эрхэтэй, бата бэхи хани барисаатай байһые эли тодоор харуулжа үгэнэ.

Һунгалтын болоһонһоо уламжалан, РСФСР-эй Верховно Соведэй состав нилээд ехээр шэнэлэгдээ. 629 хүн гү, али депутадуудай 70,4 процентнь анха түрүүн һунгагдаһан байха юм.

РСФСР-эй Верховно Совет хадаа мандатна комиссиин элидхэл тушаа тогтоол нэгэн һаналтайгаар баталан абаа. РСФСР-эй Верховно Соведтэ 1971 оной июниин 13-да һунгагдаһан бүхы 894 депутадай эрхэ түлөөлэлгэ энэ тогтоол соо мэдэрэгдэһэн байха юм.

Удаань, «КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар Россин Совет Федеративна Социалис Республикын ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй зорилгонууд тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ депутат **М. А. Ясновой** хэһэн элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ. Депутадууд: **А. А. Первенцев** — уран зохёолшо, **Я. Г. Петерс** — Алтайн хизаарай «Победа» колхозой түрүүлэгшэ, **В. Н. Лебедев** — Пермскэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ машина бүтээлгын заводой директор, **В. С. Карлов** — КПСС-эй Волгоградска горкомой нэгэдэхи секретарь үгэ хэлэһэн байна. Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ арбан зургаан депутат хабаадаа гээд түрүүлэгшэ соносхоо. Тиигээд үгэ хэлэлгые зогсоохо гэһэн шиидхэбэри сесси баталан абаһан байна.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар тогтоолые депутадууд нэгэн дуугаар баталан абаа. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ, социалис үйлэдбэриие түргэнөөр хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй, научно-техническэ дэбжэлтын ба ажалай бүтээсые түргэнөөр дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр арадай материальна байдал горитойгоор һайжаруулха, болбосоролыень дээшэлүүлхэ гэжэ хараалһан юһэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдые дүүргэхэ гээшэ РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй, министерствэнүүд болон зургаануудай гол зорилго болоно гээд тус документ соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

НИИТЫН МАЛДА ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЕ!

ТҮРҮҮШЫН ҺҮРИНҮҮД

Ринчин Бальжинимаевич Доржижапов «Эрдэм» колхоздоо главна агрономоор томилогдоһоор оройдоол хэдэхэн хонобо. Эгээн түрүүн ажахынгаа таряалан, сабшалан дээгүүр ябажа, хүн зонтой уулзажа хөөрэлдэхэ, хэжэ байһан ажал хүдэлмэритэйнь танилсаха ушартай ха юм даа.

Энэ һарада бороо хура ходо орожо, Сэлэнгэ мүрэн ехээр үеэрлэбэ, зарим газарта һабаһаа халяа. Мүрэнэй арал тохойнуудта оршодог нуга сабшалан уһанда абтанхай. Юрэдөөл хаа хаанагүй бэрхэтэй байдал тохёолдонхой. Тиимэһээ зарим газарнуудһаа үбһэшэдые зөөлгэхэ баатай болоо.

Хэды иимэ хүшэр байдалай ушараашье һаа, ажахын 3-дахи отделениинхид үбһэ хуряалтые эмхитэйгээр ябуулхые оролдоно. 11 хүнһөө бүридэһэн комсомол-залуушуулай звеное коммунист Максим Раднаев, хоёрдохи звенонь коммунист Владимир Юможапович Сандуев хүтэлбэрилдэг. Эдэ звенонууд хура бороотой байгаашье һаань, оройдоол дүрбэн үдэр соо эршэмтэйгээр хүдэлөөд, яһала горитой үбһэ хуряагаа. Тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ эдэ звенонууд аймаг соогоошье түрүүлжэ ябана.

Үбһэшэдтэ дүтэлжэ ерэхэдээ, ажал хэрэг тухайдань тобшо тэдыгээр хөөрэлдөөд, омог баяртай арилхадамнайшье, ажалай эршэ улам шангадажа, согтой хүхюун хөөрэлдөөн жэнтиржэ байгаа бэлэй. Ажалша бэрхэ хүнүүд хөөрэлдэжэшье, хүхилдэжэшье шададаг ааб даа.

Нүхэр Раднаевай даадаг звенодо хүрэжэ ерэхэдэмнай, косилкашад Борис Дымбрылов, Иван Ванданов, Дмитрий Балданов, Михаил Ванданов гэгшэд хажуураа һэлгэжэ байгаа һэн. Нэгэ хэдыхэн болоод тэдэнэр сабшажа ябаа һэн.

Үертэ абтаһан сабшалангай ногоое уһанай шоморон сасуу болохо зэргээрнь сабшажа абаха зорилготой. Мүнөө үедэ звеногой гэшүүд 120 центнер үбһэ һүрилэнхэй.

Эданэй хүршэ Владимир Юможаповичай хүтэлбэрилдэг звенодо залуушуул олон. Тэрэнэй орлогшоор Дамба Балданов табигданхай. Эндэ Совет Армиин албанһаа һая бусажа ерэһэн Михаил Очиров, барилгашан Михаил Сандуев гэгшэд һайнаар ажаллана.

Колхозой главна агроном Ринчин Бальжинимаевич үбһэ бэлэдхэжэ байһан бусадшье отделенинүүдтэ ябажа, ажал хүдэлмэриинь хэр ябажа һайһан тухай мэдэжэ абаа, ажалаа саашадань яажа эмхидхэхэ тухай звеное даагшадтай хөөрэлдөө, зүбшөө.

Е. ЗАХАРОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ВЛКСМ-эй гэшүүд Цыретор Машиев, Виктор Ванчиков гэгшэд тэжээл бэлэдхэлтэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Звеногой гэшүүд Борис Будаев, Михаил Ванданов, Бато-Мунко Машиев.

Авторай фото.

НОГООНОЙ ШЭМЭТЭ ГУРИЛ

Захааминай аймагай колхоз, совхозууд байгша ондо анха түрүүшынхеэ сенаж болон ногооной гурил бэлэдхэдэг болобо. Энээнэй тулада ажахынууд СЗМБ-2,0 гэжэ таряа тараалгын барабанна сушилкануудые худалдажа абаад, ногоо, модоной набша намаа хатаажа, тээрмэдэжэ татахаар таарруулжа байна. «Красный Октябрь» колхоздо иимэ түхеэрэлгэ тодхогдожо, ногооной шэмэ ехэтэй гурилай түрүүшын центнернүүд бэлэдхэгдэжэ захалба. Хэршэдэг түхеэрэлгэдэ жэжэдхэгдэһэн ногоо, халаахай, уляаһанай набша намаа транспортёроор сушилкада ороно. Тэндээ 250—300 градус халуун температурада хатаагдаад гарахадаа дробилкада орожо, зөөлэхэн гурил болгогдон татагдана.

Энэ тээрмэ час соо 100 килограмм, халаан соо 800 килограмм ногооной гурил гаргаха хүсэтэй. Сагай орой болоһон хойно тодхоһон ушарһаа колхоз һаядаа тээрмээ хоёр халаанда, шадаа һаа, намар тээшээ түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлгэхэ зорилготой. Энэ тээрмэдэ дүршэлтэй механизатор, электрик Бальчин Аюрзанаев түрүүтэй ажаллана.

— Эгээ шэмэн дундаа гансата хатаагдаад, зөөлэхэнөөр татагдаһан ногооной гурил илангаяа жэжэ, нарай малда тэнхээ тамир оруулха байһаниинь мэдээжэ, — гээд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Очиров хөөрэнэ. — Илангаяа һайн талань гэхэдэ, манай эндэ элбэгээр ургаад, хэрэглэгдэнгүй үлэдэг, малай бууса, байрануудай газаагуур халаахай, элдэб буртаг үбһэ, набша намаа сабшажа, бэлэдхэжэ асараад, сушилкада хатаажа, тээрмэдэжэ, элдэб витамин ехэтэй гурил элбэгээр бэлэдхэжэ байха аргатайбди. Энээнэй ашаар малдаа горитой ехэ тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ аргатай болоодобо.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

БОРООГОЙ БОЛИХЫЕ ХҮЛЕЭЛТЭЙ ГҮ?

Үсхэбэрилжэ байгаа адууһа малайнгаа тоо толгойгооршье, газар уһанайнгаашье талаар манай совхоз аймаг доторoo эгээн томо ажахынуудай нэгэн юм гэжэ Үдын совхозой малшад, таряашадай омогорхонгёор хэлсэхыень заатагүй дуулахат. Энэньшье гайхалгүй. Тус ажахы ерэхэ жэлэй эхиндэ хонидойнгоо тоо толгой бүхыдэнь 41500-хүрэтэр, үхэрнүүдээ хоёр мянга болоторнь олошоруулхаар түсэблэнхэй. Тиин эдэ олон хони малаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлээр хангахын тула совхозой ажалшад 27500 центнерһээ бага бэшэ үбһэ сабшажа һүрилхөөр хараална.

Гол баялиг болохо адууһа малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхын тула тоо толгойень олошоруулжа, үүлтэрыень һайжаруулхаһаа гадна, бардам хүрэхэ тэжээлээр хангахаар түсэблэһэниинь мүнөө үедэ эгээл шухала зорилгонуудай нэгэн болонхой. Тус совхоздо хараалагдаһан түсэбэй бэелүүлэгдэхын тула ямар хүдэлмэриин ябуулагдажа байһаниинь һаяхан шалгагдаһан байна.

Хабар эртүүр хура бороогүй байһан аад, июнь һарын хахадаар ороһон шииг нойтондо сабшалангайнь ногоон жэгдэ һайжарһан юм. Тингээдшье энэ совхозой ажалшадай һанаа сэдьхэл тэгшэржэ, нниитынгээ адууһа малда гүйсэд хүрэхэ үбһэ заатагүй хуряажа абахаар шиидэһэн, мүн хэхэ бүтээхэ ажалаа уридшалан багсаамжалһаншье байха. Тиин гэһээнь, хони хайшалалгын һаял дүүрэнтэхэ үеэр хура бороо баһал таһалгаряагүй «адхаржа», эндэхишүүлнай урид хараалһанаа бэелүүлхые оролдонгүй, «огторгойн номгорхые» хүлеэжэ һуугаа бшуу.

— Ямар ушарһаа үбһэ хуряалгаяа мүнөө хүрэтэр эхилээгүй байнабта? — гэһэн асуудалда Доодо-Голой отделениие эрхилэгшэ нүхэр Цырендоржиев:

— Энэ хура бороогой таһалгаряагүй орожо байхада сабшалан дээрэ юу хэхэбши. Хүлеэгээд лэ байналди даа. Наранай шаран сасуу үбһэ хуряагшадайнгаа звено, бригадануудые эмхидхэжэ, сабшалан дээрэнь гаргахалди даа. Мүнөө, совхоздомнай хони хайшалалга үшөөл дүүрээдүй. Үбһэндэ хүдэлмэрилхэ хүнүүдэймнай олонхинь тэндэ ажаллана, — гэжэ харюусаа һэн.

Хони хайшалалгынгаа түлэг ябажа байха үеэр нарата үдэрнүүдые һамбаашалан, үбһэ хуряалгаяа зарим газарта эхилхэ аад, «сагаан алта» суглуулгаяа дүүргээгүй байһандаа хойшо татаһаниинь элирээ. Тиигэжэ нэгыень дүүргүүтэй байхадань хура бороо орожо һаатуулаа юм хаш. Теэд хони хайшалалгын зэргэсэбэшье, үбһэ хуряалгаяа унжагайруулангүй, ногооной гурил, набшаһата тэжээл гү, али сенаж даража байбалнь, яһала ашагтай байха бэлэй. Хэрбээ сабшагдаһан ногооной хатахые хүлеэхэ болоо һаа, һогооборишье үбһэнэй хуряагдахагүйнь мэдээжэ.

Байгша ондо тус совхоз анха түрүүшынхеэ сенаж дарахаар хараална. Энээнээ силосэй башни соо хэхэ түсэбтэй, силос хуряадаг СК-2,6 түхэлэй комбайн тодхонхой юм. Теэд сенаж даралгаяа мүнөө хүрэтэр үшөөл эхилээгүй байһаар.

Гадна хура бороотой үдэрнүүдэй нарата үеынь һамбаашалан, үбһэнэй гурил ехээр хэжэ ябабал нилээд ашагтай байха бэлэй. Теэд юундэшьеб эндэхид энэ шэмэтэ тэжээл хуряаха түсэбгүй байһаар.

— Доодо-Голой отделени бүхыдөө 5150 центнер үбһэ абаха түсэбтэй юм. Тиихэдэ августын 1 болотор 210 центнер үбһэнэй гурил, 700 центнер сенаж дараха зорилготойбди. Мүнөө гар хажууршадай 2 звено эмхидхэнхэйбди, — гээд отделениие эрхилэгшэ нүхэр Цырендоржиев мэдүүлнэ.

Түсэбшье түсэб. Зунай дунда һара — июль үнгэрбэ. Хэрбээ ойрын үдэрнүүдтэ бүхы хүсэеэ элсүүлээгүй һаа, нниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл хуряажа үрдихэгүйнь эли.

— Үбһэ хуряалгаяа үни эхилһэн болонхой. Ногооной ургаса хүсэжэ, ингээд лэ хүйтэрхэтэйнь сасуу шарлажа, тарахань даа. Августын гаратар үбһэшэдэйнгөө звено, бригадануудые хүсэд эмхидхээгүй байхадаа, наранай шарахада унжагайрхал байха, — гээд үнинэй луговод Д. Ц. Аюржанаев һанаагаа зобонгёор хэлэнэ.

Тиигэншьегүй яахаб. Бүхэли хабарһаа оролдожо хэһэн ажалынь һула шахуу һалажа, хэдэн арбаад һүриин бодоод байдаг буусануудта ёдойхошье бухал табигдаагүй, буурсагтаһан хяаг намилзажа байһаар.

Үдын совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хура бороогой болихые хүлеэжэ үнэтэ сагаа гээнгүй, үбһэ хуряалгадаа, сабшагдаһан ногоо һалхитуулан, һэбээрүүлэн хатааха шэнэ арга хэрэглэхэ тушаа бодонгүй, «огторгойн номгорхые» хүлеэжэ байһаар.

В. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Хори.

СОВЕТ ОЛОНИИТЫН ЗЭБҮҮРХЭЛ

Суданай түрүү үзэл бодолто демократическа организацинууд болон патриотическа хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр Суданай засагаархидай ехэ хашалта хэһээлтэ хэжэ байһантай дашарамдуулан, Хариин оронуудтай хани барисаа, соёлой холбоо байгуулха совет бүлгэмүүдэй союз (ССОД), «СССР—Судан» гэжэ хани барисаанай бүлгэм мэдүүлгэ толилоо.

Судан арадай эрхим хүбүүдые — Суданай олониитын ба уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, Суданай хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай федерациин Генеральна секретарь, Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин вице-түрүүлэгшэ, «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» Уласхоорондын ленинскэ шангай лауреат Шафиа Ахмед аш-Шейх, Суданай Компартиин ЦК-гай Генеральна секретарь Абдель Халек Махджуб болон бусад олон элитэ ехэ демократическа ажал ябуулагшадые саазалан алаһан тухай мэдээсэлые бүхы совет олониитэ угаа ехэ шаналал, гашуудалай мэдэрэлтэйгээр угтаа. Эдэ хүнүүд совет ба судан арадуудай хоорондохи хани барисаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри оруулаа, Советскэ Союзай үнэн сэхэ ханинар байгаа гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй.

(ТАСС-ай корр.).

ХАНИНАР ДАХЯАД УУЛЗАБА

Совет-монгол хани барисаанай болохоёо байгаа фестивальда зорюулагдаһан пресс-конференци июлиин 28-да ВЛКСМ-эй ЦК-да болоо. Тус фестиваль августын 5-һаа 12 хүрэтэр Монгол Арадай Республикын ниислэл — Улаан-Баатарта болохо юм.

Иимэ фестивальнууд һайн һайхан заншал болонхой гэжэ мэдээжэ. Совет ба монгол залуушуулай түрүүшын фестиваль Алтайн хизаарай Монжерок тосхондо, хоёрдохинь — Сүхэ-Баатар городто, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан гурбадахи фестивалиинь — Ташкентдэ болоһон юм гэжэ мэдээжэ.

Монголой арадай революциин 50 жэлэй ойдо ба монгол залуушуулай аха дүүгэй революционно союзай 50 жэлэй ойдо зорюулагдаха IV фестиваль тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь Б. К. Пуго хөөрэжэ үгэһэн байна.

Совет залуушуулай түлөөлэгшэд дайнай ветерануудтай, Халхын-Голой баатарнуудтай уулзаха, Монголой Арадай-революционно армиин сэрэгэй частьнуудта хүрэхэ байна. Советскэ Союзай болон Монголой Арадай Республикын залуу уран зураашадай зурагуудай выставкэ эмхидхэгдэхээр хараалагданхай.

Каирта уулзалга болобо

КАИР. (ТАСС). ОАР-ай президент Анвар Садат КПСС-эй делегациие хүлеэн абаад, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономаревтой июлиин 29-дэ уулзажа, тэрээнтэй хөөрэлдөө.

Б. Н. Пономарев Каирай телевиденеэр үгэ хэлэбэ

КАИР. (ТАСС). АСС-эй бүгэдэ ниитын национальна конгрессэй хүдэлмэридэ, Июлиин революциин 19 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ хабаадахын тулада ОАР ошоһон КПСС-эй делегациие толгойлэгшо, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев Каирай телевиденеэр үгэ хэлээ.

Советскэ Союз сүлөөрһэн гүрэнүүдэй арадуудые али бүхы талаар дэмжэдэг, израиль ээрхэг түримхэй хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байгаа ОАР-ые шууд сэхээр дэмжэдэг гэжэ Б. Н. Пономарев хэлээ. Хани барисаа, харилсаа холбоон тухай СССР ОАР хоёрой хоорондо баталагдаһан договор совет-египет харилсаануудые хүгжөөлгэдэхи шэнэ шухала шата болоно. Энэ договор манай арадуудай шухалын шухала аша туһада тааралдана, политическэ, экономическа, оборонно ба бусад һалбаринуудаар харилсаа холбоо гүнзэгырүүлхэ үндэһэ һуури байгуулжа үгэнэ гэжэ КПСС-эй делегациие толгойлэгшо онсолон тэмдэглээ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

АЖАХЫ УДАРИДАЛГЫН ШУХАЛА АСУУДАЛ

Худөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ замуудай нэгэниинь хадаа колхоз болон совхозуудай ажахые зүбөөр мэргэжүүлхэ, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриинь промышленна түхэлтэй болгожо, хямда сэнтэй мяха, һү, худөө ажахын бусадшье продукцинуудые абаха арга болоно.

Кабанскын аймагта һүүлэй үедэ энэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. КПСС-эй райком ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй хамта бүхы совхозуудаар ябажа, арга боломжонуудыень элирүүлһэн, нютагай хүн зонтой—малшад болон механизаторнуудтай хөөрэлдэжэ, ажахынуудые мэргэжүүлхэ түсэб зохёогоо һэн. Һүүлээрнь энэ асуудал партиин райкомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн юм.

— Ажахынуудые али нэгэн гол һалбари эрхилэлгэдэ мэргэжүүлхэ гээшэ тиимэ амархан, нэгэ-хоёр жэлэй хэрэг бэшэ юм,— гэжэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. И. Титов хөөрэнэ. — Энээнэй тулада эмхидхэлэй болон ажахын олон асуудалнууд шиидхэгдэхэ ёһотой. Нэн түрүүндэ шадамар бэрхэ, ажал хэрэгээ мэдэхэ хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые олохо шухала. Совхозуудай хүдэлмэришэдые, илангаяа олон малшадые шэнэ мэргэжэлдэ һургаха хэрэг гарана. Эдэ болон бусад асуудалнууд партийна организацинуудай анхаралда хододоо байха зэргэтэй. Кабанскын, «Байкальский», «Шергинский» совхозуудай партийна организацинууд ажахыгаа мэргэжүүлхэ, тодорхойлогдоһон гол һалбаринуудаа хүгжөөхэ талаар ехэ юумэ хэнэ, багахан зэргэ дүй дүршэлтэйшье болонхой.

«Шергинский» совхоз мяха, һү үйлэдбэрилдэг юм. Шэнэ юһэдэхи табан жэлдэ хамта дээрээ 107200 центнер мяха (үнгэрһэн табан жэлэйхиһээ 28 процент ехэ), 113000 центнер һү (36 процентээр ехэ) гүрэндэ худалдаха түсэбтэй. Байгша ондо—табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 20700 центнер мяха, тэрэ тоодо 14500 центнер гахайн мяха, 23000 центнер һү худалдаха уялга абанхай.

Гахай үсхэбэрилхэдэ гаргашань түргэн бусадаг, ашаг үрэнь ехэ гэжэ совхозой парткомой секретарь Сергей Васильевич Тумуреев хөөрэнэ. Тиимэһээ совхозоймнай ажахын гол һалбаринуудай нэгэн гахайн ажахы болоно. Партийна организациин, коммунистнуудай оролдолгоор һүүлэй жэлнүүдтэ гахай үсхэбэрилгэ нилээд һайжараа бшуу.

Хоёр жэлэй сүлдэ тээ энэ асуудал совхозой коммунистнуудай хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Гахайн фермэнүүдые даагшадаар харюусалгатай нүхэдые табиха, гахайн үүлтэр һайжаруулха тушаа тусхай хэмжээ ябуулгануудые абаха, фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, һүүлэй һүүлдэ гахайн мяха промышленна аргаар абадаг болохо зорилго совхозой дирекциин, парткомой үмэнэ табигдаа бэлэй.

Тэрэ гэһээр эндэ ехэхэн хубилалтанууд болоо. Гахай шахан таргалуулдаг фермые даагшаар дүй дүршэлтэй коммунист Александр Григорьевич Кобылкин эльгээгдэһэн байна. Урдань гээгдэжэ ябаһан тус фермэ мүнөө жэлдээ 6—7 мянган поршоонхо тэжээн таргалуулна. Гахайшад Е. Буянова, А. Буянова, Н. Шленская гэгшэд малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 800—1000 граммаар нэмээжэ, совхоз болон аймаг соогоо суутай болоо. Романово тосхондо нэгэн доро 1500 гахай шахаха оньһожоруулагдамал байра баригдажа, энэ намартаа ашаглалгада үгтэхэнь.

Шэнэ Деревня гэжэ тосхондохи эмэ гахайнуудай фермые даагшаар залуу коммунист Илья Михайлович Изюрьев томилогдоһон байгаа. Эндэшье ажал хүдэлмэринь урагшатай ябана. Үнгэрһэн жэлэй дүн хаража үзэхэдэ, гол эмэ гахайнуудһаа 18—18, нэгэ түрөөд гүрэндэ худалдагдаха гахайнуудһаа 7—7 поршоонхо абтаһан байна. Гансахан байгша оной түрүүшын кварталда эндэхид 2543 (түсэбынь 2440) поршоонхо абажа түлжүүлээ. Партиин гэшүүн Н. П. Оскорбина, тэрэнэй нүхэд А. Г. Орлова, В. В. Вгорушина болон бусад эрхим ажалаараа шалгарна.

Дээрэ дурсагдаһан хоёр фермэнүүдэй амжалтада коммунистнууд А. Г. Кобылкин, И. М. Изюрьев гэгшэдэй хубитань тон ехэ. Партийна организациин этигэл найдабариие дүүргэн, тэдэнэр фермынгээ ажал хэрэг шадамараар эмхидхэнэ. Гахайшан бүхэн өөрын социалис уялгатай, тэдэнэйнь дүүргэлтэ һара бүридэ тусхай самбарта харуулагдана, үйлэдбэриин зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг болонхой.

Гахайн үүлтэр һайжаруулха талаар совхозой парткомдо мэргэжэлтэдэй, түрүү гахайшадай тусхай зүблөөн болоһон байгаа. Тиигэжэ орон доторoo мэдээжэ болоһон Красноярска, Алтайн хизаарнуудай племенной заводуудһаа гахайнуудые асаржа, нютагайнгаа үүлтэрые һайжаруулна. Жилино, Красный Яр тосхонуудтахи фермэнүүд дээрэ томо сагаан үүлтэрэй гахайнуудта ландрос үүлтэрэй гахайн шуһан холигдоно. Эдэ гахайнуудһаа гараһан түл түргэн үдэнэ, шэгнүүрээ түргөөр нэмэнэ. Мүнөө совхоздо гахайн үүлтэртэ фермэ байгуулагдажа байна.

Ажахыгаа зүбөөр мэргэжүүлхэ талаар совхозой дирекциин, партийна организациин бэелүүлжэ байһан хэмжээнүүдые багахан статья соо бултыень харуулхын аргагүй. Хэһэн ажалайнь, туйлаһан амжалтынь түлөө моральна болон материальна урмашуулга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Дамжуулгын улаан вымпел болон тугууд һара бүриин дүнгөөр барюулагдана, нэмэлтэ түлбэри үгтэнэ. Совхоздо хүндэлэлэй самбар, хүндэлэлэй дэбтэр бии. Социалис мүрысөөнэй ябаса, мэргэжэһэн фермэнүүдэй хүдэлмэри тухай асуудалнууд отделенинүүдэй партийна эхин организацинуудай суглаан, парткомой, партбюронуудай заседани дээрэ үе-үе болоод табигдадаг.

КПСС-эй XXIV съезд дээрэ партиин Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл хэхэдээ, нүхэр Леонид Ильич Брежнев иигэжэ зааһан байна: «Ерэхэ жэлнүүдтэ худөө ажахы саашадаа бүрил ехээр тусхай мэргэжэлтэй болохо, мяха, һү болон бусад түхэлэй продукци үйлэдбэрилгэдэ индустриальна арга метод нэбтэрүүлэгдэхэ байна. Теэд тэрэшье тиимэ байха ёһотой. Яахадааб гэхэдэ, манай худөө ажахын ерээдүйн шэглэлые, ерээдүйн шэнжые тодорхойлхо ажал тухай эндэмнай хэлэгдэнэ ха юм. Гэхэтэй хамта энэ шухала, ехэ хүдэлмэри хэхэдээ, алдуу гаргахагүй, үлүүсэ яарахагүй гэжэ оролдохо уялгатайбди. Худөө ажахын тусхай мэргэжэлые гүнзэгырүүлхэдээ, үйлэдбэриие промышленна үндэһэ һууритай болгоходоо, тэрэнээ тус бүридэнь экономическа үндэһэтэйгөөр, бүхы талын бэлэдхэлтэйгээр хэхэ хэрэгтэй».

Энэ захяа заабари бэелүүлэн, совхозой партийна организаци ажахыгаа мэргэжүүлгые нарижуулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абажа байна.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ.

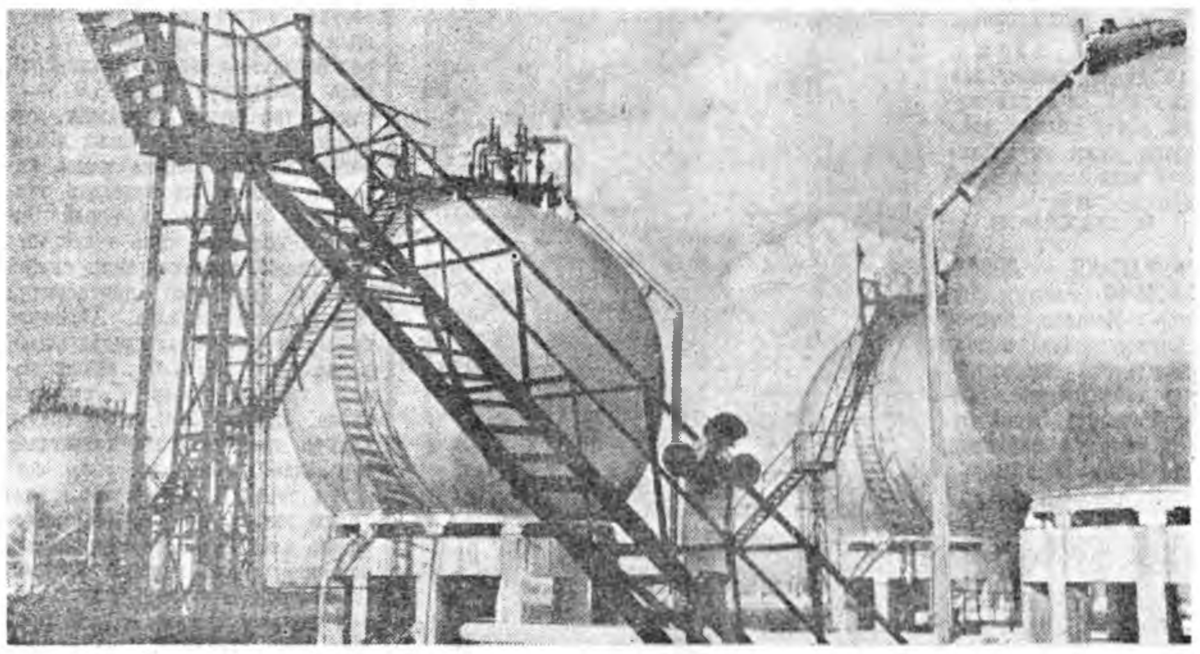

ТАТАРАЙ АССР. **Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Миннибаевска заводой хүдэлмэришэд эршэмтэй һайнаар ажаллажа байна. Жэлэй түрүүшын хахад соо тус коллектив түсэбһөө гадуур 30 миллион кубометр хуурай газ гаргажа, ороной химиин предприятинуудта эльгээгээ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бэлэн продукцитай шаровой резервуарнууд.**

ТАСС-ай фотохронико.

УДАРНИК СОЛОТОЙ

Шэнэ табан жэлэй түрүүшүүл

Ажалай мэргэжэл бүхэндэ үг залгамжалан, бэе бэеэ дахаад, бэе бэеэ халан абаад ябадаг ёһо гурим бии гээшэ ааб даа. Ой модоной ажахытай хуби заяагаа холбоһон эгээл иимэ нэгэ бүлэ тухай тон хуряангыгаар яриха хүсэлэн бии.

Гэрэй эзэн эхэнэр Анна Степановнатай түрүүн танилсабаб. Гэрэй эзэн—ехэ Липатниковынь гэртээ үгы, ойдо, ажалдаа.

Олон үхибүүдтэй айлайхи ямар агшаб, тон тиимэ байдалтай. Анна Степановна манине (Хүртэйн леспромхозой хүдэлмэришэнэй комитедэй түрүүлэгшэ М. В. Шайхиеватай эдээнэйдэ ерээбди) харана, ажабайдал тухайдаа ярина. Баганьүшөө жэлтэй болоодүй. Капа эгэшэнь тэбэриһэн, абажа байна. Бишыхан Степоһоо дээшээ булта гэшхүүр мэтээр—Оля, Алеша, Коля, Люба гээд дээшээ арба нэгэн үхибүүд болоно. Зургааниинь һургуулида һурана. Ехэ хүбүүн Михаил арбадахи класс дүүргээд, крановщигуудай курс дүүргэнхэй, эндээ хүдэлөө. Энэ жэлдэ лесотехникумдэ ороxo хүсэлэнтэй. Үшөө нэгэ басаган—Людань мүнөө жэлдэ наймадахи класс дүүргээ, баһал лесотехникумдэ ороxo һанаатай ха.

— Документнүүдыень суглуулжа эльгээхэ гэхэдэ, эндэмнай фотографи гэжэ үгы, ехэ муу байнал, — гээд Анна Степановна хөөрэнэ.

Хүн бүхэн өөһэдын уялгатай юм ааб даа гэжэ һанаад, иимэрхүү удхатай асуудал гэрэй эзэнһээ һурабаб.

— Тиимэ даа, тэрээнгүйгөөр яажа болохоб, юумэнэй урда орохогүйлши,—гэжэ миһэрээд, Анна Степановна тобшоор хөөрэжэ үгэбэ.

Хартаабха, огород тарингүйгөөр, үнеэ буруу барингүйгөөр энэ ехэ бүлын хоолой тэжээхэ гээшэнь бэлэн бэшэ ха юм бэ. Гансал эсэгэмнай хүдэлнэ. Ехэ хүбүүн Михаилнай һаял арбан найматай болоол даа. Һургуулияа дүүргээд, крановщигай курсада һураһанайнгаа удаа ойро зуурахана хүдэлөө,—гэжэ саашань гэрэй эзэн эхэнэр үргэлжэлүүлбэ.

Энэ хэлээшэнь тон зүб гэжэ бодоном. Тиигээшье хадаа юумээр дуталдажа байдаг айлайхи бэшэ гэжэ харанам. Гэр соонь үлүү юумэн үгы, тон шухала хэрэгсэлнүүд бии. Хубсаһа угаадаг машина, сепаратор, оёдолой машина гэхэ мэтэд бии байна. Гэртэхи, газаахи ажалынь дууһан хубаагданхай, хүн бүхэн өөрын уялгатай, тэрэнэйнгээ түлөө харюусадаг—иимэ гуримтай айлайхи гэжэ ойлгобобди.

Үдэшэниинь Алексей Михайлович Липатниковтай уулзабабди. Томуу даа, бара багжагар бэетэй хүн байха аабза гэжэ дүрыень хараад һанаһан байгааб. Үнэндөө дан тиимэ үндэр бэшэ, хүдэршэг бэетэй, нара һалхинда хүрилһэн нюуртай дүшөөд наһанай хүн бага хүбүүгээ тэбэринхэй байба. Зулгы, хүндэмүүшэ айлайхи. Хөөрэлдэнэбди.

Табяад онуудай эхеэр аха дүү Алексей Михаил хоёр Хориин аймагта Хандагайн леспромхоздо хүдэлдэг байба. Аха дүүнэр модо отолдог бэлэй. Үдэр соо хэһэн ажалаа тушааха хэрэгтэй. Залуухан Анна гэжэ басаган бэлэдхэгдэһэн модо тушаажа абадаг һэн.

Нэгэтэ үдэшэ аха дүү Липатниковтан юундэб даа хэзээ хэзээнэйхиһээ оройтобо. Теэд яахаб. Хэды орой болоошье хадань заатагүй хүлеэжэл, бэлэдхэһэн модыень тушаажа абахал баатай болоно ха юм. Десятник тушаалтай Анна басаган нилээдгүй удаан хүлеэбэ. Тиигэжэ тиигэжэ модыень тушаажа абаба. Нигэһээршье байтарынь орой болошобо. Тосхон хүрэтэрөө 7—8 модо алхалха хэрэгтэй. Харанхы боложо байна. Анна басаган эдэ хоёр хүбүүдэй хүлһөөнь толгой хүрэтэр шэртээд үзэнэ. Жэхыдэһэниинь хүрэнэ. Хэн мэдэбэб. Модыень тушаажа абамсаараа байра тээшээ басаганшье харайжа мэдэбэ даа. Алексей Миша хоёрынь байра хүрэтэрөө сугтаа алхалалдахабди гэжэ һанаһан байгаа. Теэд... Хүсэд ойлгоошьегүйдэнь басаган холо гүйжэ ябашаһан, саашаа холодожол ябаба. «Һэ, зээрэн шэнги үхин гээшэб! — гэлдээд, аха дүү хоёр:—бидэ шамайе хазахагүйлди, хүлеэгыш, сугтаа ошоёл, яажа ябана гээшэбши!» — гэжэ ооголдоод лэ үлөө һэн.

Бури хожомынь — шэнэ жэлэй һайндэртэ Алексей Анна хоёр сугтаа ябаа, яһала хөөрэлдөө, ярилдаа. Теэд Анна басаганиинь бэеэ ходол дүлүү байлгахаяа һанадаг байба. Нигэ иигэһээр хоёр залуушуулай хуби заяан нэгэдэһэн юм. 1953 ондо эдэ хоёр гэр бүлэ боложо, ан бун тээ. Хандагайнгаа леспромхоздо хүдэлдэг лэ байгаа. Тэндэнь гэртэхиниинь — Липатниковтан — эхэ, эсэгэнь, аха дүүнэрынь булта леспромхозой ажалда ябадаг байгаа, мүнөөшье ябаһаар.

1959 ондо Липатниковтан дүрбэн үхибүүдтэй болоһон, бүдүүн айлайхи Хүртэйн леспромхоз зөөжэ ерэһэн юм. Аха дүүнэрыньшье эндэ ерэлсээ һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Алексей Михайлович бага комплексно бригадын бригадираар хүдэлдэг. Коллективынь коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй, эрхим шанартай продукци үгэдэг солотой, леспромхоздоо эрхимүүдэй тоодо ходо ябадаг юм.

Модо бэлэдхэхэ гээшэ тиимэ бэлэн ажал бэшэ гэжэ мэдэнэбди. Зундаа һоно батаганаан соо, үбэлдөө сэбдэг хүйтэндэ баһал гайтай. Хорёод жэл соо энэ ажалда ябаһан энэ хүнтэй хөөрэлдэжэ байхадаа шарайень адагланаб, барьягаршаг болоһон гарынь харанаб. Бригададань 4—5 хүн хүдэлдэг. Өөрөө модо отолдог, тракторист мэргэжэлтэй. Бага комплексно бригадын гэшүүд часай механизм шэнгеэр хүдэлөөгүйдөө юумэ бүтээжэ шадахагүй жэшээтэй, салингыншье мүртэй байхагүй болоно. Тиимэһээ бригадада хүдэлдэг зон бэе бэеэ һайса ойлголсохо, үгэеэ дуулалсаха ёһотой. Тиимэһээ бригадирай үүргэ ехэ гээшэ ааб даа.

Энэ леспромхозой модо бэлэдхэлэй пунктда ошожо хараабди. Модо таллуулдаг томо тракторай, модо ашадаг кранай абяан ойн сууряанда бүришье шанга болоод дуулдана.

Һүүлэй үедэ модо бэлэдхэлэй промышленностиин техникэ хараха талаантай байгааб. Ажалаараа ябажа байтараа Хандагатайн леспромхозой оньһожоруулагдаһан доодо склад харагдаа һэн. Хүртэйдэ модо бэлэдхэлэй нэгэ пунктда «П-19» гэжэ абарга хүсэтэй кранай шулагдаһан ута гэгшын модо жэгтэй зохидоор үргөөд, тракторта ашажа байхыень харааб. Энэ техникын эзэн А. М. Ильин Москваһаа, ВДНХ-һаа ерээд хүдэлжэ байгаа. Модошодой социалис мүрысөөндэ түрүүлһэнэй ашаар ВДНХ-да ошохо путёвкоор шагнагдаа һэн — гэжэ леспромхозой директор Д. В. Волков намда ойлгуулаа һэн. Модо таллуулдаг ТДТ-75 гэжэ трактор бага комплексно бригадануудай найдамтай зэбсэгынь болонхой.

Д. ДУРОВА.

ТҮМЭР ЗАМШАДАЙ ҮДЭРЫЕ УГТУУЛ

Тихон Иокимович Павлуцкий Константин Михайлович Рубан хоёр Улаан-Үдын станциин депогой туршалгын цехтэ эрхим слесарьнууд гэжэ алдаршанхай. Эдэнэр олон жэлэй туршада хүдэлжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлжэ байдаг. Үнгэрһэн жэлдэ эдэнэр урлан нарижуулгын 28 дурадхал оруулһан байгаа. Тэрэнэй ашаар 7300 түхэригэй мүнгэ зөөри алмагдаһан байха юм.

Нүхэд Павлуцкий, Рубан гэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо 16 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ. 9694 түхэриг мүнгэ зөөриин алмалта хэһэн байгаа. Тус цехтэ коммунис ажалай ударнигууд олошоржо байна. Илангаяа залуу хүдэлмэришэдэй түрүүшынхиез ажаллахаяа ерэхэдэнь слесарьнууд Павлуцкий Рубан хоёр тэдэндэ анхаралтайгаар хандажа, олон жэлэйнгээ дүй дүршэлые заажа үгэдэг. Тиигэжэ тэдэнэр олон залуушуулые ажалай түрүүшүүл болгоһон байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэ станциин депогой түрүү слесарьнууд Т. И. Павлуцкий, К. М. Рубан гэгшэд. Эдэнэр ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Түрүү дүй дүршэл

БҮТЭЭСЭНЬ ЕХЭ

Түрүү онол арга, дүй дүршэл нэбтэрүүлгэ партиин райкомой үдэр бүриин анхарал доро

«РАССВЕТ» КОЛХОЗДО малай тэжээл болохо ороoһо татаха хүдэлмэриие шадамараар гүйсэд оньһожоруулһан, ажахы доторой ашаа шэрэлгэдэ шэнэ арга нэбтэрүүлһэн ушар тушаа КПСС-эй райкомдо анхарал татамаар хөөрэлдөөн болоһон юм. Энэ колхозой урлан нарижуулагшадай ухаалан бүтээжэ, үйлэдбэридөө хэрэглэжэ байһан онол аргануудые бэшэ ажахынуудта нэбтэрүүлжэ боломоор гү гэһэн асуудалда харюу үгэхэ саг ерээ. Тиигээдшье ажахы бүхэндэ иимэ арга боломжо бии гэжэ тоолоод, тэрэ дүй дүршэлтэйнь танилсахыень колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдые болон партийна организацинуудые КПСС-эй райком уялгалаа һэн.

Тиихэтэеэ хамта «Рассвет» колхоздо нэбтэрүүлэгдэһэн тэдэ шэнэ онол аргануудай түхэл маягые тодоор харуулһан, экономическа үрэ дүнгыень согсолһон материалнуудые газетынгээ хуудаһанууд дээрэ олоной анхаралда тунхаглахыень аймагай «Бэшүүрэй таряашан» газетын редакцида дурадхагдаһан байгаа.

Энэ асуудал хаража үзөөд байхадаа, малай тэжээл болохо ороoһо таталгые гүйсэд оньһожоруулжа, ажахы доторой ашаа шэрэлгые гуримшуулжа, ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлһэнэйнь, абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн горитойгоор хямдаруулха арга олһонойнь түлөө колхозой түрүүлэгшэ Е. З. Устиновые, ажахын складые даагша Е. Ф. Григорьевые, слесарь-наладчик Н. С. Слепневые, мүн тэрэшэлэн урлан нарижуулгада хабаадалсаһан механизаторнуудые нэгэ һарын салингаар шагнахыень партиин райком һанамжалаа бэлэй...

...Үнэндөө тэрэ колхоздо юун хэгдээ, ямар арга нэбтэрүүлэгдээ юм? Тэдэнэй ямар зэргын ашатуһатай байһан хадань партиин райком энэ асуудалда иимэ онсо анхарал хандуулаа гээшэб?

ТЭРЭ ГЭҺЭЭР хэдэн жэлшье үнгэршэбэ. Тиихэдэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд малай эдихэ ороoһо таталгын бүтээсэ яажа дээшэлүүлхэб, гаргашыень яажа бага болгохоб, эндэ хүдэлдэг хүнүүдые яажа үсөөрүүлхэб гэһэн бодолдо абтаһан юм. Тиигэжэ гүйсэд оньһожоруулагдамал шэнэ тээрмэ өөһэдынгөө ухаагаар түхеэрбэ. Тэндэ хэрэгһээ гараһан худөө ажахын машинануудай зүйлнүүд гол оньһониинь болоо һэн.

Энэ тээрмэ ороoһоной складай хажууда тодхогдоо. Татагдаха ороoһон транспортёроор комбайнай бункер соо эюулэгдэхэ юм. Тэндэһээ электромотороор эрьюулэгдэжэ байһан тээрмын шулуун соо адхарна. Тэндэ бутарһан (гурил болоһон) ороoһон баһал транспортёроор хажуудань эрьелдэжэ байһан түмэр барабан гэхэ гү, али слесарь-наладчик Н. С. Слепнёвой хэлэдэгээр «һагшуур» соо гоожоно. Тэрэ барабан сое татагдаһан таряан томо жэжээрээ хоёр ондоо боложо илгагдаад, доошоо тус тустаа тусхай бункернууд соо адхарна. Тэндэһээ мүн лэ транспортёрой хүсөөр сэхэ автомашинын (самосвал) кузовта ашагдаха аргатай. Нэгэ самосвалда энэ талха гү, али низалагдаһан ороoһо ашахын тула миил нэгэ-хоёр минутын зэргэтэй саг хэрэгтэй. Иимэ ашаа машина дээрэ тээхын тула жолоошон өөрөө али нэгэ бункерай хаалта нээхэ ёһотой болоно.

Колхозой уран гартанай өөһэдынь хүсөөр, ухаан бодолоор бүтээһэн тээрмын түхэл маягынь иимэрхүүл даа. Эндэ орёо, ойлгожо ядахаар юумэн огто үгы. Хүдэлхэдөө һаатаха гэжэ байхагүй, тон лэ зохид түхеэрэлгэ болоо бшуу. Энэ тээрмэ ашаглалгада ороһоор гурбан жэл болобо. Колхозой малда, шубуунда хүрэхэ тэжээлыень һаадгүй бэлдээд лэ байдаг. Үдэрэй туршада энэ тээрмэ 50—60 центнер ороoһо татадаг юм. Тэрэнииень нэгэл автомашинаар малшадта абаашажа үрдидэг гээшэ. Иимэ хэмжээнэй талхан үбэлэйл сагта хэрэгтэй болодог. Зундаа талха таряанай зүйл малдаа багаар эдюулдэг байһаниинь мэдээжэ ааб даа.

Теэд иимэ тээрмын ашаг үрэнь хайшаа юм? Тэрэниие харуулхын тула сасуулалга хэрэгтэй болоно. Урдань байһан тээрмэдэ хоёр тээрмэшэн хүдэлдэг һэн. Ороoһо, гурил шэрэхын тула хоёр трактор, морин унаатай гурбан шэрэгшэдые байлгаагүйдэ аргагүй һэн. Трактор бүхэндэ трактористнарһаа гадна, ашаа тээдэг, буулгадаг баһа хоёр хүн. Хамаг хүдэлмэриин гараар хэгдэдэг, татагдаһан гурилые мэшээгтэ хэжэ нишэ тиишэнь зөөдэг байһан дээрэһээ халтад гэхэдэ хүн дуталдаха, ажалынь һаатаха байгаа бшуу.

Ороoһо таталгые оньһожоруулаад байхада ямар үрэ дүн харагдаба гээшэб? Урдань хуушан тээрмэдэ 11 хүн, хоёр трактор, 3 мори унаа ходо хүдэлжэ байгаа. Тэдэнэй гаргашань (салин хүлһэн, зайн галай элшэ хүсэн, мэшээг, бэшэ хэрэгсэлнүүд) жэлэй хугасаада 10.500 түхэригэй тэнтэй болодог һэн. Харин мүнөө оройдоол хоёр хүн, нэгэ автомашина шэнэ тээрмын хүдэлмэриие хангана. Бүхы гаргашань 3240 түхэригһөө дээшэ гаранагүй. Иигэжэ жэл соо 7200 түхэригэй мүнгэ зөөри алмалта хэхэ арга олдоо. Харин энэ шэнэ тээрмэ барилгада 11.600 түхэриг гаргашалагдаа һэн.

ҮШӨӨ НЭГЭ жэшээ тухай эндэ тэмдэглэнгүй үнгэржэ болохоор бэшэ. Урдань энэ колхоздо малда эдюулдэг элдэб зүйлэй тэжээл зөөлгэдэ заводто бүтээһэн тракторай тэргэнүүд гол түлэб хэрэглэгдэдэг байһан. Зүгөөр тэдэнэй багтаамжань даншье һаа өөдэгүй һааб даа. Ажахын урлан нарижуулагшад энээн тушаа баһал нилээд бодолгото болоһон юм. Үбһэ, һолоомо, силосшье шэрэхэдээ тракторай хүсэ шадалые дүүһан ашаглажа шададаггүй байһаниинь элитэ. Тракторта шагтагалдаг ашаанай тэргэнүүдэй хэмжээе үргэдхэжэ, багтаамжа ехэтэй болгохо шухала гэжэ тэдэнэр шиидхэбэ.

Тиин тэргын рамые тэб тэгэн дүүрнь таһа отолоод, хоорондонь тиимэл хэмжүүрэй түмэрнүүдые барижа шэрээбэ. Иигэжэ тэргэеэ һанаһан соогоо ута болгобо гээшэ ааб даа. Иимэ хүдэлмэри хээд байхадань тэргын утань 6 метр, хүндэлэниинь 3,8 метр, үндэрынь 1,5 метр болоһон байна бшуу. Урда тээнь тонно хахад һолоомо, хоёр тонно үбһэ тэргэ дээрэ арай шамай багтаадаг һаа, мүнөө 3,5 — 4,5 тонно хүрэтэр һолоомо, үбһэ ашана.

Мөөртэ трактор хойноо нэгэл тэргэ шагтагалаад ябадаг. Иимэл байха ёһотой шэнги болошонхойшье хаш. Теэд үнэндөө, нэгэ тэргэ соо хэһэн ашаан иимэ хүсэ ехэтэй тракторта ямар ашаан хаб даа. Мөөртэ трактор хахад хүсэч соогоо ашаглагдана. «Рассвет» колхозойхид энээниие ойлгоодхёо. Тиигэжэ тракторта нэгэ бэшэ, харин хоёр тэргэ шагтагалжа, ашаа зөөхэ хэрэг эмхидхээ. Тэргэнүүдые худалдан абалгада мүнгэ гамнаагүй. Иигэжэ ашаа шэрэлгын бүтээсые мүн лэ хоёр дахин дээшэлүүлхэ арга эндэ олдоо бшуу.

«Рассвет» колхозой үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн энэ гурбан янзын онол аргын орёо, шадажа ядамаар юумэниинь үгы ха юм даа. Энэ мэтын барагтай юумые тоосоондо абаагүй байхада хойшолонгынь баһал хэмгүй ехэ байхаяа һанана бшуу. Хамһабариин шэнжэтэй алибаа ажал хүдэлмэриие гуримшуулха, гаргашыень бага болгохо, оньһон техникэ хүсэн соонь хэрэглэхэ гээшэ иимэл удха шанартай зүйл болоно гэжэ дээрэ хэлэгдэһэн жэшээнүүд дээрэһээ бодотоор ойлгогдоно.

«Рассвет» колхозой урлан нарижуулагшадай ухамайлһан ашатуһаар, баян онол аргануудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлһэн жэшээтэ хэрэг аймагаймнай ажахы бүхэндэ үргэнөөр дэлгэржэ байһаниинь һайшаалтай. Энэ хэрэгэй бодото бэелүүлгые партиин райкомой өөрынгөө хиналта доро абаад байхадань, иимэ байгаашьегүйдөө арганьгүй.

В. БОРИСОВ

«Бэшүүрэй таряашан» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Совет орон доторнай

ТАРЯ... ХУРЯАЛГАД... —ГАБШАГА... АЖА...

ВУЛКАНЕШТЫ. (Молд... ССР). Республикын таряа... эрхилдэг районуудай нэгэ... томо ажахы 7 үдэрэй ту... бүхы таряагаа хадажа дүү... Тариһан бүхы шаниисэнь ху... даа. Ильичэй нэрэмжэтэ... тарялангай гектар бүриһөө... да зэргээр 37 центнер. Ди... вой нэрэмжэтэ, «Дружба»... бусад ажахынууд — 33-... центнер таряа хуряагаа.

Ургаса хуряалга ажахы б... дэ бүлэг бүлэгөөр эмхидха... нэгэ поли дээрэ 6—8 ... ба жатка хүдэлнэ. Үндэр... ургасатай тарян сэхэ ха... жа, бусад полинуудай т... амярлан хуряагдана.

Районой бүхы колхоз ... совхозууд гүрэндэ таряа ... даха түсэбөө дүүргэд, ... түсэбһөө гадуур тушааж...

• • •

КРАСНОДАР. Кубаниин ... дайдада ороoһо таряанай ... ургаса гараа. Тарялангай ... тар бүриһөө дунда зэрг... центнер таряан хуряагдана...

Хизаарай Тимашевска ра... колхоз болон совхозууд бү... һаа ехэ таряа гүрэндөө ху... ба. Эдэ ажахынууд хамта ... 179 мянган тонно эрхим ш... тай шаниисэ. Эхэ оронойго... баарта оруулаа. Павловска ... ной таряашад ороoһо т... абадаг пунктнуудта 100 ... тонноһоо үлүү таряа туша...

• • •

ОРЕЛ. Областиин тар... дээрэһээ гүрэнэй амбаарта ... ургасын таряан орожо эх... «Заря мира» гэжэ колхо... жанска таряа тушаан а... пунктда түрүүшын хэдэн ... шаниисэ тушаагаа. Ажахы... лоошон комсомолец Никола... ляковто тус пунктын лабо... Клавдия Тулякова нэгэдэх... мертой квитанци баяр ёһ... байдалда барюулаа.

Областиин бусад ажах... гүрэндөө таряа тушааж...

• • •

ПОЛТАВА. Эхэ ороной ам... та 240 мянган тонно Пол... таряан тушаагдаба. Тарял... 70 процентнь хадагдажа, ... нэй хахадынь суглуулагда... хигдоо.

• • •

ВЛАДИВОСТОК. Примор... колхоз болон совхозуудай та... лан дээрэ ургаса хуряалга ... бэ. Суйфунска үрэжэлтэ ... ажахынууд бултанһаа түрү... тарлагаа хуряажа захалаа... гай уларилай тон таарам... байгаашье һаань, эндэхи ... нууд час бүхэниие ашагт... хэрэглэн тарлагаа хуряана.

Приморийн механизатор... тарпашад энэ жэлдэ 290 мя... гектарай таряа хуряаха... Энэнь нёдондонойхиһоо ... ехэ болоно. Өөһэдынгөө арга... ломжонуудые һайса тоо... үзөөд, хизаарай таряашад ... жэлдэ түсэбһөө гадуур 15 ... ган тонно таряа Эхэ оро... худалдахаар зоригжонхой.

(ТАСС).

ХҮН БҮХЭНЭЙ АША ТУҺАДА

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Зүбшэхэ зүйлэй гурбадахи асуудал хаража үзэлгые сесси эхилбэ.

«РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай районно Совет тухай», «РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай городской, городтохи районно Совет тухай» РСФСР-эй хуулинуудай проектнүүд тушаа РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо депутат **С. Г. Батыев** элидхэл хэбэ. Соведүүд манай социалис гүрэнэй демократическа шэнжые илангаяа тусэдөөр харуулна. Партиин ба гүрэнэй политикые нютагуудта бодото бэелүүлгые хангадаг, гүрэнэй органуудай шухала шатань болоно гэжэ өөрыгөө тоолодог Соведүүд тухай Коммунис парти саг үргэлжын анхарал хандуулдаг гээд тэрэ онсо тэмдэглээ.

Коммунис байгуулалтын мүнөөнэй шатада Соведүүдэй үмэнэ шэнэ, харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Тэдэниие амжалтатайгаар шиидхэхын тулада районно, городской Соведүүдэй ажал ябуулгые хуулиин ёһоор гуримшуулан эмхидхэхэ, тэдэнэй үүргэ, эрхэ болон уялгануудые наринаар тодорхойлхо шухала болоно. Энээнтэй дашарамдуулан, ажалшадай депутадуудай районно ба городской, городтохи районно Соведүүд тухай республиканска хуулинуудые сесси дээрэ баталан абаха ушартай болоно гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Шэнэ хуулинууд нютагай Соведүүдэй үмэнэ Коммунис партиин, Совет правительствын табиһан шэнэ зорилгонуудые хараада абан, мүнөөнэй ниитэ союзна хуулинуудтай, РСФСР-эй Конституцитай хүсэд тааруугаар бэлдэгдэнхэй. Хуулиин проектнүүд ёһотойл демократическа ёһоор, олон Соведүүдэй гүйсэдкомуудай, тэдэнэй эдэбхитэдэй, научно-шэнжэлгын институдай, хэдэ хэдэн дээдэ һургуулинуудай эрдэмтэдэй хабаадалгатайгаар зохёогдоһон байна гээд элидхэлшэ тэмдэглэһэн байна.

Нютагай Соведүүд захиргаанай—нютагай единицэнүүдэй ажалшадай аша туһатай ниитэ гүрэнэй аша туһые тааралдуулдаг органууд болоно. Энээниие хуулиин проектнүүд хараада абалсанхай. Эдээн дотор национально-гүрэнэй, захиргаанай-газар нютагай байгууламжанууд, Россин Федерациин түүхэтэ, экономическа, байгаалиин болон бусад онсо өөрэ талань хараада абтаһан байха юм.

Өөһэдынгөө нютагуудтахи гүрэнэй органууд бологшо районно ба городской Соведүүдые саашадань бэхижүүлхэ, тэдэнэй хүдэлмэриин демократическа түхэл маяг ба онол арганаудые гүнзэгырүүлэн хүгжөөхэ гэжэ хуулинуудай проектнүүдээр хараалагдаһанхай гээд элидхэл соо тэмдэглэгдэнэ. Районно ба городской Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй өөһэдтэнь олгогдоһон эрхэдэ тааруугаар гаргаһан шиидхэбэринүүд ба захиралтануудые районой, городой газар дээрэ байһан бүхы предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд, колхоз, совхозууд, тэрэшэлэн бүхы тушаалта хүнүүд ба гражданинууд заатагүй дүүргэлтэ болгохо ёһотой гэжэ хуули ёһоной гуримаар наринаар тогтоогдоһон байна.

Ажахын ба социально-соёлой байгуулалтын талаар эрхыень бүри ехэ болгохо гэшэ засагай нютагай органуудай үүргые дээшэлүүлхэ гол шэглэлнүүдэй нэгэн болоно. Барилгын, һуурин газарнуудые түсэблэлгын ба бодхолгын талаар шэнэ хуули районно ба городской Соведүүдтэ шухала эрхэ түлөөлэлтэ олгоно.

Арадай хиналта бэелүүлхэ талаар, социалис хуули ёһо хангаха, гүрэнэй ба ниитын гурим сахиха, гражданинуудай эрхые хамгаалха талаар шэнэ хуулинууд Соведүүдэй эрхые үргэдхэхэ, бүри тодо болгохо гэжэ хараалһан байна.

РСФСР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаһан хуулиин проектнүүдые баталан абаха гэшэ районно ба городской Соведүүдэй бүхы үргэн ехэ ажал ябуулгада хуули ёһоной талаар бата бэхи үндэһэ һуури табижа үгэхэ, хүн зонтой холбоо барисааень бэхижүүлхэ, тэдэнэй бүхы хүдэлмэриие бүри дээдэ хэмжээндэ гаргаха байна гээд С. Г. Батыев хэлээ.

Удаань элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ боложо, тэрээндэ депутадууд: **Ю. А. Шибаев** — Ленинград городой Куйбышевска раойнно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, **А. А. Пушкарев** — Свердловско городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, **А. П. Блохин** — КПСС-эй Омско обкомой секретарь, **А. Я. Чернышев** — Пензинскэ областиин «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ, **А. П. Свешников**—Орловско областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, **И. И. Петров** — Яхадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ хабаадаа. Үзэмдэжэ табигдаһан хуулиин проектнүүдые үгэ хэлэгшэд һайшаагаа.

«РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай районно Совет тухай», «РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай городской, городтохи районно Совет тухай» хуулинуудые сесси нэгэн һаналтайгаар баталан абаһан байна. Толилогдоһон сагһаань хойшо эдэ хуулинуудые хүсэндэнь оруулха гэжэ хараалһан тогтоол мүн лэ баталан абтаа.

(ТАСС).

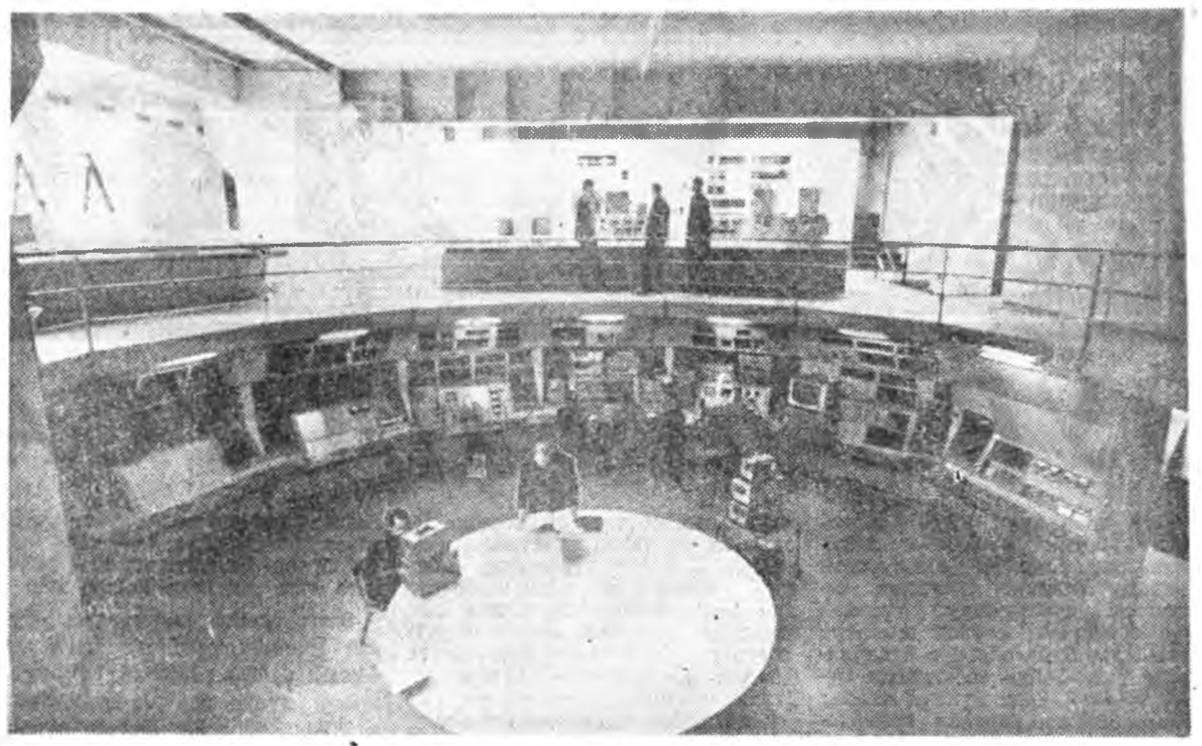

Сибириин физигүүдэй амжалта

НОВОСИБИРСК. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин ядерна физикын институтда элементарһа частицануудые шэнжэлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ институдай коллектив энэ талаар тон ехэ амжалта туйлаа. Институдай эрдэмтэдэй хүсөөр бии болгогдоһон ВЭПП-3 түхэлэй түхеэрэлгын түрүүшын ээлжээн ашаглалгада оруулагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ВЭПП-3 түхэлэй шэнэ түхеэрэлгын культ—юрэнхы түхэл.

ТАСС-ай фотохронико.

ДЕПУТАДАЙ ОТАРАДА

Республикын Верховно Соведэй депутат Римма Цыдыповна Будаевагай адуулдаг эхэ хонидой отарада нооһо хайшалалгын дүүрэхэдэ, эдэнэр колхоз соогоо бусадһаа ехэ нооһо хайшалһан байба. Тиигэжэ эдэнэр нэгэ хониноо дунда зэргээр дүрбэн килограмм 80 грамм гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ нилээдгүйхэн ехэ нооһо абаһан байха юм. Отарын хонишод дүн хамтадань 441 хониноо 1799 килограмм нооһо хайшалжа, колхоз соогоо түрүүлээ.

А. НАГАСЛАЕВ,
Улаан-Үдын аймаг.
«Коммунизм» колхоз.

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

БҮГЭДЭ НИИТЫН ДУНДА ҺУРАЛСАЛДА— САГ ҮРГЭЛЖЫН АНХАРАЛ

Һургуулинуудта шалгалтанууд түгэсэнхэй. 7,9 мянган үхибүүд 10-дахи класс, 16,5 мянган һурагшад 8-дахи класс дүүргэбэ. Тиихэдэ найман жэлэй гү, али дунда һургуули дүүргэгшэд жэлһээ жэлдэ олошорно. Мүнөөдэй байдал, мүн научно-техническэ дэбжэлтэ һурагшадай юрэнхы бэлэдхэлэй үмэнэ ехэ эрилтэнүүдые табина. Шэнэ табан жэлэй турша доторбүгэдэ ниитэ дээрэнь залуушуулай дунда һургуулиин эрдэм мэдэсэ олгохо хэрэгтэ шэлжэн орохо, үхибүүдые улам һайнаар һургаха, олон ниитын ашаг туһатай ажал хүдэлмэридэ тэдэниие эдэбхитэйгээр хабаадуулха тухай партиин XXIV съездын Директивэнүүд соо тусхай зорилго табигдана.

Ушар тиимэһээ бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда нэлэнхы дээрээ шэлжэн орохын тула гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд эрмэлзэл түгэс, харюусалгатай шударгыгаар ажаллаха болоно.

Багшанар һуралсалай жэлэй дүнгүүдые мүнөө үедэ бүридхэн согсолно. Тиихэдээ үхибүүдэй ойлгосын шанарые һайжаруулхын тула туд тудын үхибүүдтэй хэхэ хүдэлмэриие шадань нарижуулха, урогуудта харуулан ойлгуулха арга зэбсэгүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ кабинетнэ системэ хүгжөөн түгэсэтэрүүлхэ талаар ямар үрэ дүнгүүдые туйлалтаһаа бүридхэнэд.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ хоёр мянга тухай багшанар класста нэгэшье үхибүүе хоёрдохи жэлдэнь орхихоёо болоһон байна. Энэ хадаа һайн багшанарай олошорһые, тэдэнэй теоретическэ бэлэдхэл, юрэнхы шадабариин дээшэлһые гэршэлнэ. 1965—1970 онуудта дээдэ эрдэмтэй 1410 багшанар нэмэжэ ороо. Шэнэ программын ёһоор, амжалтатай хүдэлмэрилүүлхын тула жэл бүри олохон багшанартай ехэ хүдэлмэри ябуулагдаба. Илангаяа хүдөөгэй һургуулинуудта ехэхэн бэлэдхэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые томилхо гэшэ бүгэдэ ниитэ дээрэнь залуушуулда дунда һургуулиин эрдэм мэдэсэ олгохо хэрэгтэ угаа шухала удха шанартай.

Түрүү һургуулинуудай коллективүүд урогуудтаа кабинетнэ системэ хэрэглэжэ, туд туд һурагшадтай ехэ хүдэлмэри ябуулжа, яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлана.

Хяагтын 2-дохи дунда һургуулиин багшанар (директорынь С. И. Балихаев) жэл бүхэндэ 96—97 процент үхибүүдээ хангалтатай һайнаар һургадаг.

Эхин һуралсалай эмхидхэлһээ иимэ муу бэшэ үрэ дүн дулдыдана. Тэндэ 1—3 классуудай бүхы үхибүүд муу сэгнэлтэгүйгөөр һуралсадаг. Тусхайлбал, багша, Лилия Ивановна Елизовагай даадаг 3-дахи классай олонхи һурагшад «4», «5» гэһэн сэгнэлтэнүүдые абажа гараа. Урогтоо тэрэ һайнаар бэлдэдэг, үхибүүдэй һонирхол үүсхэхэ, анхарал татаха олон янзын онол арганаудые шадамараар хэрэглэдэг, харуулан ойлгуулхын тула ехэ орлдолго гаргадаг.

Эхин классуудта эхи табижа үгэһэниинь ахалагша классуудта үргэлжэлэл боложо үгэдэг. Энэ хадаа һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэдэ аргагүй ехэ туһа дүхэм үзүүлдэг.

Коллективэй амжалта туйлалгада математикын болон ород хэлэнэй багшанарай хубита ехэ байдаг. Математикын багша Лидия Яковлевна Ахминеева өөрынгөө мэргэжэл саг үргэлжэ дээшэлүүлдэг. Тэрэ хадаа математика заалгаар ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Энээнэйнгээ аша туһаар бүхы үхибүүдые һайнаар һургадаг. Кабинедээшье эрхимээр түхеэрэнхэй. Тэрэшэлэн хэлэ болон литературын багша Клара Александровна Баева хэдэн жэлэй турша дотор эрхим дүнгүүдые туйлаа, олохон һурагшадтай тус тустайнь ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа. Тиихэдээ һурагшадай һонирхол, үүсхэл хүгжөөхэ тушаа онсо анхарал хандуулаа.

Хяагтын хоёрдохи дунда һургуулиин багшанарай дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, шэнэ программые баримталбал, һурагшадай олон юумэ ойлгохо, юрэнхы дээрээ түргэнөөр ухаа бариха, хүгжэхэ ябадал туйлажа болоно. Энэ талаар кабинетнэ системэ ехэхэн туһа үзүүлнэ гэшэ ха. Тус һургуулиин дэргэдэ предметнэ 16 кабинет байгуулагданхай. Математикаар, ород болон англи хэлэнүүдээр гурба-гурбан кабинедүүд, тэрэ тоодо лингафонно кабинет эмхидхэгдээ. Һургуули бүхы дээрээ радиотой болонхой. Проекционно аппаратураар хангагданхай. Мүн тэндэ мастерскойнууд, тамаралгын бассейнтэй спортивна зал бии юм.

Олохон багшанарынь урогуудые кабинетнэ системээр үнгэргэхын хойноһоо оролдоно. Теэдшье кабинет соо урок үнгэргэхэдэ таатай зохид ха юм: тэндэ харуулан ойлгуулха зураг хэрэгсэлнүүд гар дорошни байха, лабораторно гү, али демонстрационно хүдэлмэри ямаршье үе сагта үнгэргэхэ аргатай.

Сэхыень хэлэхэдэ, урогуудые кабинетнэ системын ёһоор үнгэргэлгэ хадаа бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролгын шухала нэгэн арга зэбсэг болоно.

Эндэ Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин багшанарай (директорынь Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Эрдынеев Ш. Э.) коллективые магтан дурдамаар. Тэндэхи багшанар үхибүүдые класста хоёрдохи жэлээ һуулгаха ябадалые эрид үсөөрүүлжэ шаданхай. Физикын багша Даша-Памжилов Б. Д.Н., эхин классуудай багша Цыбикова Ц. Б. болон бусад һурагша бүхэниие эрдэмдэ дадхааха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ харюусалгатайгаар, оролдосотойгоор хандадаг. Ушар тиимэһээ, бүхы үхибүүдынь һайнаар һуралсадаг. Тэдэнэр урогоо эрхим һайнаар үнгэргэжэ шадахаһаа гадна, кабинетнэ системые шадамараар ашагладаг.

Иигэжэ үхибүүдые һайнаар һургаһанай, хүмүүжүүлһэнэй аша туһаар Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин багшанар найман жэлэй бүгэдэ ниитын һуралсалай даабариие хододоо амжалтатайгаар бэелүүлхэһээ гадна, бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда нилээд урагшатайгаар шэлжэн орожо байнхай. Энэ жэлдэ наймадахи класс дүүргэһэн бүхы 46 үхибүүдынь саашадаа һурахаар шиидэнхэй. Гадна тэндэ үхибүүн бүхэндэ дунда эрдэм олгохо талаар бодото хараа түсэбүүд зохёогдон баталагданхай.

Арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжые хараада абалсажа, үхибүүдтэ мэргэжэл эртээнһээ олгуулха тушаа онсо анхарал хандуулагдана гэшэ ааб даа. Дурсагдаһан һургуулиин арбадахи класс дүүргэһэн 16 үхибүүдэй арба гараниинь түрэл колхоздоо үлэжэ хүдэлхөөр шиидэнхэй. Тэдэнэй зариманиинь трактористаар ажаллаха юм.

Хушуун-Үзүүрэй һургуулиин багшанар мүнөө үедэ һурагшад болон түрэлхидтэйгөө хамһажа, һургуулиин шэнэ байшан болон хамтын байрые шэнэ жэлдэ бэлдэжэ байнхай. Энэ барилганаудые «Знамя Ленина» колхозой гэшүүд бодхожо үгэһэн юм.

Ажалда имагтал оролдосо ехэтэйгээр хандаһанай, кабинедүүдые саг соонь һайнаар түхеэрһэнэй аша туһаар Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин багшанар үхибүүдээ һайнаар һургажа шадаһан, арадай гэгээрэлэй үмэнэ мүнөөнэй үедэ табигдажа байһан зорилгонуудые үрэ ехэтэйгээр шиидхэһэн байна.

Һургуулинуудай ажал ябуулгын саашанхи амжалтань урогуудтаа багшанарай ямараар бэлэдхэһэн дээрэһээ нилээд дулдыдаха юм. Һуралсалай-материальна баазые, һуралсалай кабинедүүдые баяжуулха, һайнаар түхеэрхэ гэшэ түрүүшын ээлжээнэй хэрэг бололсоно. Зарим һургуулинууд олониитын шефскэ туһаламжые шадамараар ашаглажа, кабинетнэ системые бүхы талаарнь нарижуулхын хойноһоо оролдоно. Тэдэнэй тоодо Кабанскын, Михайловскын, Загастайн, Мухар-Шэбэрэй, Гүндын, Улаан-Үдын 1, 2, 3, 20, 35, 36, 42-дохи болон бусад һургуулинуудые нэрлэмээр. Багшанар имагтал һайнаар түхеэрэгдэһэн кабинедтэй байбал, шэнэ программын эрилтэнүүдые бүрин гүйсэдөөр, шанар түгэсөөр бэелүүлжэ шадана. Энээнтэй дашарамдуулан, һуралсалай кабинедүүдэй гү ,али харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдэй ниитын харалганууд эмхидхэгдэнэ ха юм.

Республикын арадай гэгээрэлэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэд һаяшаг Ростовско областиин һургуулинуудай багшанарай ажал хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсажа ерээ. Тиихэдэнь юун тодорооб гэхэдэ, дурсагдаһан областьдо һургуулинуудые түхеэрхэ, тэдэниие шухала хэрэгсэлнүүдээр хангаха хэрэгтэ олониитэ үргэн ехэ туһаламжа үзүүлдэг байба. Иимэрхүү юумэ манайшье эндэ хэгдэнэ гэшэ ааб даа. Жэшээнь, авиазавод, Каменскын асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй завод, ЛВРЗ болон бусад предприятинууд һургуулинуудые шухала хэрэгсэлнүүдээр хангаха талаар ехэхэн туһаламжа хүргэдэг. Гэбэшье ажахы бүхэндэ адли иимэ бэшэ.

Мүнөө үедэ һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл бүгэдэ ниитын гол анхаралда байһаар. Хүдөөгэй һургуулинуудай ажал хүдэлмэриин хэмжээе яажа дээшэлүүлхэ тухай асуудалнууд ажалшадай депутадуудай аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай зүблөөнүүд дээрэ яһала зүбшэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, хүдөөгэй һургуулинуудай юрэнхы бүридэл тухай, тэдэниие, мүн хамтын байрануудые шэнэдхэн бариха тухай, һургуулинуудые шухала хэрэгсэлнүүдээр хангаха, тэндэ багшанарые хүсэлдүүлэн эльгээхэ, тухай асуудалнууд хэлэгдэнэ. Дурсагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй аша туһаар «Хүдөөгэй залуушуулай юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай һуралсалай-материальна баазые бэхижүүлхэ талаар зарим хэмжээ ябуулганууд тухай» 1971 оной майн 4-дэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоол амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байна бшуу.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда шэлжэн орохо тухай хэмжээ ябуулганууд һуралсалай шэнэ жэлэй бэлэдхэлэй үедэ гол шухала анхарал хандуулхаһаа гадна, тус асуудал арадай гэгээрэлэй талаар республиканска зүблөөн дээрэ онсо зүбшэгдэхэнь гэшэ.

Бүхы үхибүүд нэгэдэхи классһаа эхилээд дунда һургуули, техникум гү, али дунда профтехучилинци хүрэтэр һуралсаха уялгатай болоно. Энэ нангин зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ һургуулиин багшанар болон олониитэ шиидхэхы үүргэ бэелүүлхэ байна.

Д. НОМТОЕВ,
БурАССР-эй гэгээрэлэй министерствын инспектор.

Дунда Азиин Кызылкумай губида Навои гэжэ шэнэ город үргэн бодожо байна. Тус город шадар алтан, газ олдоһон, мүн каракультай хони үсхэбэрилхэ ажахынуудтай юм. Шэнэ табан жэлэй туршада Навои хотодо байрын гэрнүүд, гостиница, худалдаа наймаанай комплекс, вокзал болон бусад баригдахаар хараалагдана. Тэндэхи химиин комбинадай барилга үшөө үргэлжэлүүлэгдэхэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай нэгэ участогта.

АПН-эй фото.

СУДАНДАХИ БАЙДАЛ

КАИР. (ТАСС). Мянга гаран гражданска хүнүүд, хэдэн зуун сэрэгэй алба хэгшэд мүнөө үедэ арестовалагданхай гээд Суданай информациин министр Омар эль-Хадж Муса Хартумда июлиин 28-да болоһон пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ гээд МЕН агентство мэдээсэнэ. «Мүрдэлгые түргэдхэхэ» тухай генерал Джафар Нимейри захиралта гаргаа.

ПАРИЖ. (ТАСС). «Энэрхы сэдьхэл» гэһэн үгэ мүнөө Суданда дуулдахаяа болёо гээд Хартумда болоһон шуһата ушарнуудые нюдөөрөө харагшадай хэлэһые урдаа барин, Франс Пресс агентствын Каиртахи корреспондент бэшэнэ. Болоһон ушарые харагшадай энэ һанамжа хадаа коммунистнуудта эсэргүүгээр ороной мүнөөнэй хүтэлбэриин хэһэн хашалта хэһээлтэнүүдэй ямар ехэ далайсатай, ямар шэрүүн шанга байһые харуулна.

Хартумдахи түрмэнүүд соо хүн зон олоор хаагданхай. Шэнээр арестовалагдаһан хүнүүд хаалтын газар болгогдоһон сэрэгэй казармануудта эльгээгдэнэ. Суданай ниислэлэй бүридэдэг гурбан городто: Гол Хартумда, Хойто-Хартумда ба Омдурманда полициинхид саг үргэлжэ харуул харана. Сэрэгүүд Суданай бүхы газар дээгүүр хүнүүдые абалан барина гээд корреспондент бэшэнэ.

Хартумда харуул табигдаһан зангараа. Суданай Коммунис партиин хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадые Суданай засагаархид оролдосотойгоор бэдэржэл байһаар. Коммунистнууд болон тэдэниие дэмжэдэг хүнүүдтэ эсэргүү кампани ябуулхадаа, засагаархид мусульманска шажанай бүлэглэлнүүдэй, ороной хархис этэгээдүүдэй дэмжэлгэ хүлеэхэбди гэжэ найдана гээд Франс Пресс агентствын корреспондент заана.

ПАРИЖ. (ТАСС). Суданай коммунистнуудые хашалта хэһээлтэ Парижай хэблэлые гүнзэгы ехээр зэбүүрхүүлээ.

«Суданай Коммунис парти, тэрэнэй генеральна секретарь Абдель Халек Махджуб имагтал сэрэгэй энэ урбалта бэлдэлгэдэ ямаршье зэргээр хабаадаагүй байһаниинь сохомтой. Нимейри буһалгаанда хабаадаагүйшье хүнүүдые, политическэ талаар өөртэйнь зурилдэгшэдые саазалан алана. Тиихэдээ бузгай муухайгаар үлгэн саазална. «Шолмосуудые агналга» угаа ехээр үһөөгөө абаһан ябадал болоно бшуу. Энэ хадаа Суданда анха түрүүн бэелүүлэгдэжэ байна» гээд «Фигаро» газетэ бэшэһэн байна.

«Бүхы орон дотор коммунистнууд бүри шангаар хашагдана, хэһээгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэдээ, «Нимейри үһөөгөо абана» гээд баһа нэгэ француз «Пари-жур» гэжэ газетэ мэдүүлнэ.

Суданда алалга хюдалгын боложо байһанһаа уламжалан, «Юманите» газетэ иигэжэ бэшэнэ: генерал Нимейри «коммунистнууд Эхэ орондоо урбагшад» гээд мэдүүлнэ, дотоодын хэрэгүүдэй министр тэдэниие «хариин агентнүүд» гэжэ гэмнэнэ. Теэд империализмын хэдэн олон жэлэй турша соо хэлэдэг үгэнүүдые тэдэнэр дабтана гээшэл даа.

Араб оронуудтахи коммунистнуудта эсэргүү иимэ уряануудые гаргадаг, тэдэндэ эсэргүүгээр иимэ онол арганаулые хэрэглэдэг хүнүүд түүхын һургаалнуудые даншье түргэнөөр мартанал даа. Бүхы дэлхэй дээрэ коммунистнууд лэ национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдтэ эгээн лэ түрүүлжэ талархалаа мэдүүлдэг байгаа гэжэ тэдэнэр мартана.

СУДАНДАХИ АЛАЛГА ХЮДАЛГЫЕ ДЭЛХЭЙН ОЛОНИИТЭ ЭРИД ШУУД БУРУУШААНА

ГДР

БЕРЛИН. (ТАСС). ГДР-эй олониитэ Судандахи байдалһаа уламжалан ехээр һанаагаа зобоно, ороной түрүү үзэл бодолто хүсэнүүдые Суданай засагаархидай алалга хюдалгада эсэс табиха тухай шууд сэхэ эрилтэ хэнэ. Шуһа адхаруулгата зоргоороо оролгые буруушаажа, империализмда эсэргүү хүсэнүүдэй нэгэдэл болон нягта жагсаалые һуларуулдаг харата ябуулгануудые зогсоохые уряалжа байһанаа республикын ниитын организацинууд болон хэблэл элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Империализмда ба шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүүсэн тэмсэдэг арадуудта ГДР-эй арад хододоо талархадаг байгаа, таларханашье. Суданһаа абтаһан мэдээсэлнүүд манай ороной олониитын һанаае бүришье ехээр зобооно гээд «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ.

БОЛГАРИ

СОФИ. (ТАСС). Суданда коммунистнуудта, ороной бусад патриодуудта эсэргүүгээр хэгдэжэ байһан алалга хюдалгые угаа ехэ уур сухалтайгаар буруушаажа байһанаа Болгариин ажалшад элирхэйлэн мэдүүлнэ. Суданай патриодуудые алалга хюдалгые дары болюулха тухай болгар арад эрилтэ хэнэ гээд «Труд» газетэ бэшэнэ. Империализмда эсэргүүсэн, араб арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба демократическа хүгжэлтын түлөө шууд сэхэ тэмсэлшэд байһанаа Суданай коммунистнууд шуһаа адхаруулан гэршэлэн харуулаа гээд статья соо хэлэгдэнхэй. Коммунис партида, профсоюзуудта эсэргүү сохилто судан арадай антиимпериалис ба демократическа хүсэнүүдэй гол хубида сохилто болоно гэшэ.

КИПР

НИКОЗИ. (ТАСС). Кипрэй ажалшан арадай прогрессивнэ партиин генеральна секретарь Эзекиас Папаифимени Суданда арестнүүд болон саазалганаудай олоор хэгдэжэ байһан тушаа кипр ажалшадай уур сухалаа хүрэжэ байһые элирхэйлэн мэдүүлээ. Эдэ хашалта хэһээлтэнүүд имагтал Суданай хорото дайсадые баясуулна, юуб гэхэдэ, хашалта хэһээлтэнүүд империализмда, тэрэнэй сионис туһамаршадта эсэргүүсэн энэ ороной, тэрэшэлэн бүхы Араб Зүүн зүгэй арадуудай хэдэг тэмсэлые һуларуулна гээд генерал Нимейридэ эльгээһэн телеграмма соогоо тэрэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

ФИНЛЯНДИ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Суданда коммунистнууд болон бусад патриодуудта эсэргүүгээр алалга хюдалгын хэгдэжэ байһые Финляндиин Коммунис парти эрид шангаар буруушаагаа. Суданай Компартиин ЦК-гай Генеральна секретарь Абдель Халек Махджубые, Суданай хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай федерациин генеральна секретарь, ВФП-гэй вице-түрүүлэгшэ Шафиа Ахмед аш-Шейх болон энэ ороной коммунис, демократическа хүдэлөөнэй бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадые алаһыень КПФ генерал Нимейридэ эльгээһэн телеграмма соогоо шоо үзэн буруушаагаа.

Алалга хюдалга болюулха, Суданда арестовалагдаһан бүхы хүнүүдые сүлөөлхэ, Суданай Коммунис партиин ба бусад демократическа организацинуудай ажал ябуулгые һэргээхэ тухай КПФ эрилтэ хээ.

ПАТРИОДУУДАЙ СОХИЛТОНУУД

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамһаа абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд американо-сайгон сэрэгүүдтэ хүндэ хүшэр сохилтонуудые үгэжэл байһаар. Июлиин түрүүшын хорин үдэрэй турша соо патриодууд Хуангнгай провинцида дайсанай 500 шахуу солдат ба офицерые, тэрэ тоодо 65 американецуудые хүлһөөнь буулгаа, 31 сэрэгэй машина усадхагдаа.

СУДАНДА ХҮНҮҮДЫЕ АРЕСТОВАЛЖАЛ БАЙҺААР

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Баруун оронуудай информационно агентствэнүүдэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Суданай Коммунис партиин гэшүүдые тэндэ арестовалжал байһаар. Үнгэрһэн сүүдхын турша соо 24 коммунист, тэрэ тоодо байрын барилгын министрэй орлогшо Салах Мазари арестовалагдаа гээд Суданай правительствын түлөөлэгшын мэдүүлгые үндэһэ болгон АП агентство дамжуулна.

Арестнүүдые хэхэ кампани ябуулхадаа, засагаархидай бэдэржэ байһан хүнүүдэй списогүүд нютагай хэблэлдэ толилогдоно. Тэдэнэй фотозурагууд Хартумай телевиденеэр харуулагдана.

УЛАСХООРОНДЫН ОРГАНИЗАЦИНУУД БУРУУШААЛГА ХЭНЭ

ПРАГА. (ТАСС). Суданай түрүү үзэл бодолто хүсэнүүдые тэндэ хашажа хэһээжэ байһанай хойноһоо бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолто журналистнууд ехэ сошордонгёор адаглан хаража байна гээд Журналистнуудай уласхоорондын организациин секретариадай Судан эльгээһэн буруушаалгын телеграмма соо хэлэгдэнэ.

МОЖ-ой 150.000 гэшүүдэй зүгһөө энэ организациин секретариат Суданда боложо байһан хашалта хэһээлтэнүүдые, империализмда эсэргүү фронтын нэгэдэл һуларуулха зорилгоор хархис этэгээдүүдэй тухиралганаудые эрид шууд буруушаана, хашалта хэһээлтэ болюулха, арестовалагдаһан патриодуудые сүлөөлхэ тухай шанга эрилтэ хэнэ.

МДФЖ-гэй МЭДҮҮЛГЭ

БЕРЛИН. (ТАСС). Судандахи үйлэ хэрэгүүдтэй дашарамдуулагдан, Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин секретариадай мэдүүлгэ эндэ толилогдоо. Ороной демократическа хүсэнүүдые Суданай засагаархидай саазалжа, олоор хашан хэһээжэ байһан тухай мэдээсэлнүүдһээ уламжалан, МДФЖ гүнзэгы ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэбэ гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Саазалан алагдаһан Суданай хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай бүгэдэ ниитын Федерациин Генеральна секретарь Шафиа Ахмед аш-Шейх гэгшын һамган Фатьма Ахмед Ибрагим, тэрэшэлэн бусад олон эхэнэрнүүд арестовалуулагшадай дунда бии. Фатьма Ахмед Ибрагим эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, МДФЖ-гэй бюрогой гэшүүн, Суданай эхэнэрнүүдэй федерациин түрүүлэгшэ, ороной национальна бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхын түлөө, социальна дэбжэлтын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэ юм.

Суданай демокрадуудые алалга хюдалга хэдэн олон мянган бүлэнэртэ, эхэнэрнүүд болон үхибүүдтэ үзэгдөөгүй ехэ гашуудал ушаруулна, хүнэй юрын эрхэ бүдүүлигээр эблэгдэнэ гээд МДФЖ-гэй секретариат саашань мэдүүлнэ. Суданда боложо байһан шуһа адхаруулгата хашалта хэһээлтэ Суданай түрүү хүгжэлтые гэдэргэнь тэхэрюулхые, араб арадуудай улам бэхижэжэ байгаа нэгэдэлые һуларуулхые, израиль эзэрхэг түримхэй ябуулгые улам шангадхахые эрмэлзэдэг инериалис ба хархис хүсэнүүдэй һанаашалгануудта таараладана.

Суданай демократическа хүсэнүүдые, тэрэ тоодо олон эхэнэрнүүдые хашалга хэһээлгэ мэдүүлгэ соо уур сухалтайгаар буруушаагдана, Фатьма Ахмед Ибрагимые дары сүлөөлхэ тухай, саазалуулгануудые болюулха ба арестовалагдаһан бүхы хүнүүдые сүлөөлхэ тухай эрилтэ хэгдэнэ.

ЮГОСЛАВИИН СОЮЗНА СУГЛААНАИ СЕССИ

БЕЛГРАД. (ТАСС). Союзна Суглаанай июлиин 29-дэ болоходо, СФРЮ-гэй президентээр Иосиф Броз Тито удаадахи табан жэлэй болзор соо дахяад һунгагдаа. Конституцида һаяхан оруулагдаһан заһабариин ёһоор, республикын президент нэгэн доро СФРЮ-гэй Президиумэй — ороной гүрэн түрын шэнэ дээдэ органой түрүүлэгшэ байха юм.

Һунгагдаһанайнгаа һүүлээр президент Тито Суглаанай сесси дээрэ үгэ хэлээ. СФРЮ-гэй Президиумэй состав сесси дээрэ мүн лэ соносхогдоо. Зургаан республика бүхэнһөө 3 гэшүүн, автономито хизаар бүхэнһөө — 2 гэшүүн Президиумдэ ороһон байха юм.

СФРЮ-гэй Президиумэй гүйсэдхэхэ бюрогой гэшүүн М. Тодорович Югославиин Союзна Суглаанай Түрүүлэгшээр һунгагдаа.

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА

МОРИ УРИЛДААН

Гүйгөөшэд, гүйгөөшэд,
Үүлэн дэлһэтэй гүйгөөшэд,
Үндэр уулын һалхинһаа
түргэнтэ.
Үгэнэм тандаа дураяа,
Үлүү, үнэтэ сагаа.
Гүйгөөшэд, гүйгөөшэд...
Эршэтэ туруунуудайш дуулаа,
Энээндэл зүрхэнэйнгөө сууряа
Шагнан, шагнан зогсоном,
Шагнаха бүреэ зобоном.
Гүйгөөшэд, гүйгөөшэд...
Тэнгэрийн хаяаһаа дэбхэрээд,
Тэмгэ эсхэнэт шанга агаар.
Гайгүй тэрэ —
Галзуу шуурга дабадаг танда.
Гүйгөөшэд, гүйгөөшэд...
Халюун дэлһэтэм урдалба,
Хайлан зүрхэн угзарба.
Жолооһоош барижа аалиханаар
Зоной урдуур хүтэлхэб.
Хүндэтэ минии Оюун,
Хүрөөд намда ерэхэдэш,
Хабараа угтаһандал угтахаб.
Наранай алтан боолтоор
Нашан гүйгөөшөө угтахаб.
Гүйгөөшэд, гүйгөөшэд...
Сэнхир уудам оронойм
Сэдьхэлэй ирагуу хүгжэмтэ.
Хүлэгтэ зүрхөө үгөө һаам,
Хүүхэн намда гомдохо аал...

Гунгаа ЧИМИТОВ

МИИСГЭЙНҮҮД

(БАСНИ)

Худэлмэришэ бэрхэ гээд,
Хүдөө нютагта суурхадаг,
Нэгэ амбаарһаа нүгөөдэдэ
Нэрэтэй солотойгоор уригдадаг
Ажалша нэгэ Миисгэй
Амаралтынгаа үедэ
Холош балай байдаггүй
Хото город ерэбэ ха.
Үрзэгэрхэн үһэтэй
Үнөөхи хүдөөгэй Миисгэй
Палсагар бүдүүн бэетэй,
Пагсагар елэн үһэтэй,
Гоё һайхан түхэлтэй
Городой олон Миисгэйнүүд
Үйлсэ гудамжаар сүлөөтэй
Өөдэ уруугаа һүндэлжэ,
Харха, хулганаанай ойгуур
Хашалгүйгөөр үнгэрэн
гарахыень
Хараад ехэ гайхаба,
Хажуудахи нэгэнһээ асууба:
— Үүри, Миисгэй, намайе
Үнэн сэдьхэлһээ хэшээгыт.
Ойлгожо ядаһан юумыем
Ойлгуулжа намда хайрлыт.
— Бараг ааб даа, асуу!—гээд,
Балсагар бүдүүн хүлөө
Баггүй гоёор һольбуулжа,
Байра дээрээ тогтобо.
— Ямба ехэтэ хотынхид
Ямар ажал хэдэгбта?
Харха, хулгана гэдэгүүд
Хамаагүй эндэ ябанал.
— Ажал гэнэ гүш? Бидэ
Амаржа гэртээ хэбтэдэгбди.
—Юрэдөө миил хэбтэхэдээ,
Юугээ эдидэг зомта?
— Энээн тухай бидэ бэшэ,
Эзэмнай һанаата болодог.
Мяха, һү, колбаса
Магазинһаа манда асардаг.
— Юуш ойлгоногүйб! Таанадые
Юунэй тулада тэжээдэг юм?
— Ай даа, баарһан, үрзыжэ,
Ахир хүдөөгэй хүрхөөн хаш.
Нам мэтынхидые городто
Нааданхай гэжэ баридаг лэ.
Ажал хүдэлмэри хэнгүй
Айхабтараар таргалаад,
Гоёод, эдеэд, уугаад,
Голиижо хэбтэдэг
нааданхайнууд
Нийслэл түб хотодомнай
Нилээд олон дайралдадаг.

ТОЛИ

ЗУРАГАЙ НЮУСА

1969 оной һүүл багта манай Улаан-Үдэ хотодо «Совет Алас Дурна хизаар» гэһэн уран зурагай зональна выставкэ нээгдэжэ, искусствада дуратайшуул гүрэнэй Зүүн Сибириин соёлой институт тээшэ үдэр бүри олоороо һубарилдагша һэн. Тэндэ табигдаһан бүтээл бүхэнэй урда хүнүүд нилээд удаан зогсожо, хараһан һонирхоһон тухайдаа хөөрэлдэжэ, хэр зэргэ хэгдэһыень сэгнэжэ, зарим тэды дутагдалыень шүүмжэлэгшэ һэн. Адаглан харахадам, нэгэ зурагай ойро хүнүүд бүришье олоороо сугларанхай, хургаараа заан байжа ярилдажа һалабагүй.

Уран зурагай гоё һайханиие, баян нюусые ойлгодоггүй гү, али ёһын тэдысэ харасгаадаг заримашуул хэмжээгээр багашаг тэрэ бүтээлэй хажуугаар миин лэ үнгэрөөшье гэлэй. Харин харагшадай олонхинь тус бүтээлэй айхабтар ехэ удхатайе, доторой «гүйсэтэй» байһые тааһан байгша һэн.

Владимир Бильдушкинов (бюстпортрет) үнөөхил хэбээрээ алад саагуур һүрөөтэй хурсаар юугээшьеб даа адаглан хаража, «ямаршьегүй амгалан тайбан байгты» гэжэ юрөөжэ байһандал үзэгдэхэ юм. Түрэл Үлеэ нютагһаа холо, Эхэ оронойнгоо зүүн зүгэй хилэ дээрэ алба хэжэ, совет арадайнгаа амгалан тайбан байдалые хёрхоор сахижа байһаар баатарай үхэлөөр алдалжа унаһан хүбүүе залуу уран зурааша Карл Михайлович Андреев хайшан гэжэ таниха байгааб? Энэ асуудал выставкэдэ орогшодые нэн түрүүн һонирхуулаа ёһотой.

Зүгөөр зурааша бүхэн онсо өөрын темэтэй, миин лэ нюдэндэнь торосолдоһон юумэ бэшэдэггүй, үй түмэн зүйлнүүдэй нэгыень шэлэн абажа, ехэ юумэ тобойсо элирүүлһэн тодо хурса образ болгохые оролдодог шуу. Тиихэдэ уран зурааша Вл. Бильдушкиновай дүрые урлан бүтээхэдээ урдаа тэрэнэй дүрэ зураг табяагүй, харин үшөө сэрэгтэ ошоогүй ябахадань хэды дахин улаан нюураараа золгожо, тон дүтөөр, аха дүү шэнги хөөрэлдэһэнөө ухаандаа һэргээн һанажа, яаралгүйхэн шабараар нарилан няажа, һиилэхэ, өөлэхэ газарыень болгоомжотойгоор һиилэн, хоноон байжа хэһэн юм.

1969 оной аяма халуун зун бэлэй. Ажалайнгаа хэрэгээр уран зураашадай холбоондо ошохо баатай болобоб. Ушар юуб гэхэдэ, уран зураашадай ажал хүдэлмэрие харуулһан статьянуудые К. Андреев саг үргэлжэ бэшэдэг, республикын газетэдэ хэблүүлдэг байгаа.

— Карл Андреевтэ хэрэгтэйб гэнэ гүт? Мастерской соо байгаа ёһотой. Тэрүү тэндэ, хашаагай баруун хойто буланда,—гэжэ нэгэ наһажаал зураашан хэлэбэ.

Мастерскойдонь ороходом, Карл Михайлович юушьеб даа һөөл зохидоор няажа, тэрэнэйнгээ хатахые хүлеэжэ һууба. Һонирхобоб. Юу хэжэ байһан тухайгаа үлэ мэдэг хэлээд, «бүтээл болоходонь харана бэзэт» гэһэн янзатайгаар хараадхиба. Уран зураашын, илангаяа скульпторай ажал орёо хүшэр гэжэ һайса мэдэдэгшье һаа, хараха янзада һөөл нобшо, шорой торгогтой, шохойтой гэжэ һанаагүй ябаһам ойлгосотой. Тусгаар амһарта соо яһала үдхэншэгөөр зуураатай шабар (холисыень дурдаадшье яахамнайб) шэмхэ шэмхээр абаад лэ, гам наринаар няажа байхыень харахадаа, нилээд тэсэбэритэй, бэлиг шадабаритай хүн энэ мэргэжэлтэй нүхэсэнэ ёһотой гэжэ һанаа һэм. Хэзээдэшье мүхэхэгүй тэсэбэритэй, эгэршэгүй зориг эрмэлзэлгэтэй, дундаршагүй бэлиг шадабаритай хүнүүд бүмбэрсэг дэлхэйн омогорхол, гоёолто шэмэг болоһон уран бүтээлнүүдые урлан дархалаа, дархалхашье. Тиимэһээ Москвагай Третьяковско галерейдэ, Ленинградай эрмитажда байдаг элитэ уран бүтээлнүүд нюдэндэм үзэгдэхэдэл гэхэ юм. Эртэ урдын сагай Элладын агуу ехэ урашуулһаа эхилээд, мүнөө үеын зураашадай гайхамшагта зүйлнүүд хүрэтэрөө эндэ дууһан бии бшуу. Шэдитэ гоё юумэн жаахан зүйлһөө эшэ үндэһэтэй аабза.

Алишье талаһаань таатай зохидоор мүлижэ-мүлижэ, тээ саанахана ошожо, үшөө дахин харасагаабаб. Нилээд хёрхоор харан гэһээм, ёһотой буряад хүнэй хамар, шанаа, хүнхэгэр томо магнай, хасар харагдахадал гэбэ. Үргэниинь шууд халта үргэгдэнхэй, холо руу шэртэһэн янзатай.

— Володимни эгээл иимэ байха ёһотой. Совет сэрэгшэ, хилын харуулшан ха юм, — гэжэ хэлээд, Карл Михайлович хүндөөр һанаа алдаадхиба.

Володимни! Тон дүтын, өөрын хүн тухайдаа иимэ дулаанаар хэлэдэг аабза. Владимир Бильдушкинов Карл Михайлович Андреев хоёртой нэгэ нютагайшье һаа, тэдэнэй тон дүтын түрэл байһыень ойлгоогүйдөө аягүйрхэһэмнишье ойлгосотой ааб даа.

— Володитой түрэл болохо гүт даа?—гэжэ хандабаб.

— Юу хэлээ гээшэбши, юрэдөө. Түрэл ааб даа. Мүнөө болотор мэдэхэгүй ябаа гүш,—гэжэ Карл Михайлович гайхаба.

— Мүнөө сагай ёһо гуримда орогдожо ябагдана гү даа, жаалдамаршни. Заримдаа сагай эрьюулгэһээ гараха аргагүй ябагданал хаш,—гэбэб.

— Уг гарбалаа, үбгэ эсэгэнэрээ мартажа огто болохогүй. Володя намдаа зээ хүбүүмни гээшэ,—гэбэ Карл Михайлович.

— Тиихэдээ эгэшынтнай хүбүүн болоно алтай?

— Тиимэ...

Тиигээд ерэхэлээрээ нагасань зээ хүбүүнэйнгээ бюст-портредые урлан бүтээһэн болоно ха юм. Нагаса тухайдань, уран зурааша Карл Михайлович Андреев тухайда тобшо тэдыгээр хөөрөөгүй һаа, Владимир Бильдушкиновай образ нэгэ бага дутамаг байхал хаш.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһээр нэгэ жэл болоод байгаа. Дайнай һүүлээрхи хүшэр хүндэ байдал дурдаадшье яалайб. Хоёрдохи класста һуража байгаа һэн хаб. Нэгэтэ үглөөгүүр сэрэгэй хубсаһатай, дүшөөд гарамгай наһатай, нюргаар набтаршаг, пахалюун бүхэриг бэетэй хүн гэнтэ орожо ерэбэ. Һонюуша бидэ урда урдаһаа бэлтысэ харалсаад, хамараа һорсгоохо забһартаа орогшо хүнэй багшатаймнай хөөрэлдэхые шагнаархан, шэмээгүй һуубабди. Юун тухай хөөрэлдөө һэм? Юрэ бү мэдэе. Багсаахада, нэгэ үхибүүн тухай хөөрэлдөө һэн ха. Уданшьегүй тэрэ сэрэгшые багшамнай үүдэндэ хүрэтэр үдэшөөд, үүдээ шууд халта захайлган нээхэтэйгээ хамта «хүбүүн, класста оролши» гэжэ уряад, налгай зохидоор энеэбхилбэ. Тэрэ дары үүдэн түрд нээрээд, мүн баһа сэрэгэй хубсаһатай, арбан хоёр гү, али гурба наһанай хүбүүн таб-яб гэшхэлһээр орожо, ёһотой сэрэгшэ мэтэ маанадые мэндэшэлээд, эгээ хойто партада ошожо һуугаадхиба. Гайхалдаһамнайшье захагүй даа. Багша нэрэ обогыень һураба. Тэрэ хүбүүмнай дары бушуухан бодоод, тоб байтар харюусажархиба. Предмет бүхэнөө түрэл буряад хэлэн дээрээ шудалжа байһан бидэнэр тэрэнэй ородоор дуугархада бүри ехээр гайхалдан, абяагүйхэн һуубабди. Үбсүүндэнь медаль яларха юм. Забһарлалгын үедэ медалиинь ээлжээлэн байжа харабабди. Наранай толондо яларжа, нюдэ һаргаахадал гэхэ юм. Гоё һайхан гээшэнь аргагүй.

Теэд тэрэ сэрэгшэ хүбүүмнай хэн байгаа һэм? Эсэгэтэйгээ дайнда ябалсаһан полкын хүбүүн Карл Михайлович Андреев байгаа ха юм. Дайнай һүүл багта һамганиинь наһа бараад, Володя Карл гэжэ хоёр хүбүүдээ дахуулаад, япон самурайнуудые бута һамна сохилсохоо зүүнэй фронт мордолсоо бэлэй.

Дайгаа даратараа, даагаа һүүлдэтэрээ аха дүүнэр Володя Карл Андреевтэн эсэгэтэйгээ хамта тэрэл полкдоо ябалсаа һэн. Японой эгээл ехэ бэлэдхэлтэй квантунска армиие манай баатар совет сэрэгшэд нэгэ һарын туршада бута сохёод, ямаршье хүсэтэй дайсанда диилдэхэгүй булюу хүсэтэй байһанаа харуулаа бэлэй.

Манайхид Хайлар хотые япон самурайнуудһаа сүлөөлхөө добтолгодо оробо. Саанань Ехэ Хинганай орьёл торьёл хаданууд, хангил хабсагай. Хэдэн арбаад модоной зайда дабхаряатаһан эдэ хадануудые гаталжа гарахын тула Хайлар хотые дайсадһаа сүлөөлхэ зэргэтэй байгаа. Хайлар хотые алишье талаһаань бүһэлһэн гүбээнүүд түмэр бетоноор бүхэлэгдэнхэй, гүбээгэй хаяаһаа, газар доронһоо үхэр буунуудай сэмгэд шууд халта бултайжа, хэдышье хирэндэ галта һомо шэдэлүүлхээр бэлэн ёдойлдохо юм. Бүри доронь, гүбээгэй хормойдо танкнуудай ябахын аргагүйгөөр агы нүхэн ургэлжэ малтагданхай. Тиигэбэшье манайхид урагшаал добтолбо. Город тээшэ шэглэһэн харгые тодожо түхеэрэгдэһэн нэгэ дзодһоо галта һомон аадар бороо мэтэ тобжогоножо, манайхидта һаад тойбо хэжэ һалабагүй. Эгээ энэ үедэ Володя хэды граната абаад, һөөг бургааһадай хоорондуур мүлхибэ. Хойноһоонь Карл аһан шадалаараа һалирба. Хэды дахин тагнуулдэ ошоһон, үнэтэй мэдээнүүдые асарһан хүбүүндэ ядархаар, айхаар юумэн байгаагүй. Буугай тобшын эшхэрээн доогуур ябажа һураһан хаям даа. Ногоон соогуур мүлхихэдэншье дайсад обёорногүй хаш. Теэд гранатануудаа үнөөхи дзот уруунь хэр зэргэ шэдэжэ шадахаб. Дзодой хоёр талаһаа мүлхижэ оробо. Шууд халта хүрөөдүй ябаһаар Володя хүлөө шархатаад, шүдөө зуужа, байра дээрээ мушхараад абаба. Тиигэбэшье бүхы хүсэ шадалаа зангидан, үшөө хэды алхам урагшаа дабшаад, баруун гартахи гранатаяа үнөөхи нүхэ руу шэдэжэрхибэ. Нүгөө талаһаань Карл шэдэбэ. Тугаарханай галта һомо шэдэлүүлжэ байһан түмэр сэмгэн гансата ёдогоноод, тэндэһээнь хара утаан дэлһэтэн гараба.

Энэ добтолгынгоо түлөө аха дүүнэр Владимир Карл Андреевтэн «Шэн габьяагай түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаһан юм.

Уданшьегүй дайн дүүрэжэ, амгалан тайбан байдал дахинаа түбхинэбэ. Бүхы совет арад ажахыгаа һэргээн бодхоожо, үдэр, һүниие илгангүй хүдэлжэ байгаа бэлэй. Тэрэ жэлдэ Карл Андреев дүрбэдэхи класс эрхим һайнаар дүүргээ һэн. Харин һуралсалай жэлэй дүүрэтэр сэрэгшынгээ хубсаһантай хахасаагүй һэн ха. Тэрэ үедэ хубсаһа хунар тиимэ бэлээр абаха аргагүй байгдаа һааб даа. Хойто жэлынь (үбэл һэн гү, али зун һэн гү — һайса һананагүйб) Володя ахайнь шарха дахинаа һүндылжэ, уданшьегүй наһа барашоо һэн.

Хайлар город шадар баатаршалга гаргаһан дүү хүбүүнэйнгээ нэрые мүнхэлхын тула Антонида Тимофеевна ууган хүбүүндээ Владимир гэжэ гоё һайхан нэрэ үгэһэн байгаа. Теэд Владимир Бильдушкинов нагасанарайнгаа баатаршалгые дабтажа, ёһотой патриот байһанаа харуулаа бшуу.

Зурагаймнай нюуса одоол иигэжэ таатгаба бэзэ.

Энэ бюст-портредтэнь выставочно комисси үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, В. И. Ленинэй зуун наһанайнь алдарта ойдо зорюулагдан, Москва хотодо болоһон Бүхэроссин уран зурагай выставкэдэ табихыень дурадхаа һэн. Иигэжэ залуу уран зурааша К. М. Андреев зээ хүбүүнэйнгээ гэрэлтэ һайхан образые мүнхэлһэн алдартай.

М. ОСОДОЕВ.

ТАЙГЫН ШЭМЭГ

(Эдир ангуушанай рассказ)

Үни даа, минии багада болоһон ушар. Туһада орожо, хүндэ тоогдохо болоһон үе һэн ха. Хюрөө һэггүй татадаг, мори уһалдаг, хони адуулдагшье боложо захалбаб.

Ажалша Морхоондой үеэлэм дахуулжа, хуһа хуурайлалсуулхаа хонон ойдо абаашаба.

Зунай дулаан. Һүни богони — ой соо ябахада, илангаяа хонохоһо, ямар гоёб даа. Нарһа шэнэһэнэй аятай хоншуухан үнэр хамар сорьён утаха. Гол тээһээ һэбшээлээ һаань, тэрэнги арсын үнэр анхилха. Хүбшын хүхынүүд аялга нэгэдэн, үдэрэй дүрбэн сагта хангюурдаха. Тиихэдэ хүбшэһөө бууһан түргэн горхон саана наана боложо байһан юм шэнги харьялха. Гэнтэ шагнан гэһээш олон амитанай ойможо байһан шэнгеэр дуулдаха. Эдэ бүгэдэ сэдьхэлыш сэнгүүлхэ, ухаагын гүйлгэхэ, олон асуудал түрүүлхэ. Үдэшэ орой болохо бүри ой соо хаб харанхы боложо захалаад, олон амитанай абяа шэмээн замхана. Хайшаашье хара, — лаг харанхы боложо, зосоом аягүй болошобо. Түүдэгшэмнай яларшахадаа ойро шадарые гэрэлтүүлээд, баһа хүхюун болобо.

Морхоондой үеэлэтэеэ зэргэлжэ һуугаад эдеэлбэбди. Эдеэнэймнай амтатай гээшэнь — садахаар бэшэ. Набтархан бэетэй, шэнгэхэн шара һахалтай Морхоондой үеэлэм бүхы асуудалда хашаргүй харюусажа баярлуулна. Намартаа, үбэлдөө агнажа ябахадаа, хүбшэ тайгада хоноһоноо үльгэрлэн хөөрэбэ. Унтаһанаа орой мэдэнэгүйб.

Морхоондой үеэлынгээ хэдэнтэ ооглон һэрюулхэдэ, үглөөнэй улаан наранай игаабарида хэбтэбэб.

—Хүбүүн бодо. Мориндоо ошол даа. Би сайгаа шанахам. Моримнай дээшээ холо ябашахадаа болохо. Моринойнгоо хонхо шагнажа ябаарай. Энэ харгыһаа бү гараарай, — гэбэ.

Бишье нойртоёо бодохо зуураа, нюдөө хэдэ хэды нюхажархёод, ууяжа байһан галайнгаа утаан соо багa зогсожо байбаб. Моринойнгоо хазаар ябууд абаад, нарихан зүргөөр гүйбэб. Ой модон, набша намаа шүүдэртээ дарагданги, булта номхон гунханхай, үшөөл һэреэдүй, унтажа байһан шэнги харагдана. Шиигтэй харгыгаар хүл нюсэгөөр табилуулхада аятай, зүгөөр батаганаан олоороо добтолоод хашартай гээшэнь. Бүтүү үсхэн боролжо үнгэрбэб. Таруу нарһан модотой гүбээхэн болобо. Тэрэниие үнгэрөөд орхиходом, үндэр тэрэнгитэй, нүүргэдэһэнэй һ... гүүдтэй ута һудалай үзүүр бол... бо. Тэрээндэ хүрэхэмшье тэр... гэнтэ хажуудам үндэр хара ам... тан тэршэгэнэн зуралзашаба. Б... түрүүн морим гэжэ һанааб. Тэ... рэм морим бэшэ, харин тон онд... гажа буруу амитан байшаба. Ут... халтар хүлтэй ,ехэ гэгшын даль... багар шэхэтэй. Бүхэнтэй ш... томо гэгшын юумэ тархяа до... гуур хээд, шэхээ хуумайл... сааша наашаа хуумалзан хатар...

Гэнтэ хажуудань хөөрхэн үн... ган шэнги юумэ һээбэлзэн бии б... лоод, амаа ангалзан байба. Гэн... тэ тэрэ унаганиинь нам тэ... алхалшаба. Тиихэдэнь эхэнь ... хажа ябатараа, хуумалзаад, таб... гай шэнээн улаан амаа анга... гаад, нам тээшэ ерэбэ. Би ... гэгшын нарһанай саана нял... байнаб. Нарһанайм хажууда ... хүл жүрэлзэн, тэрэнгиие һүх... сабшаһан шэнгеэр хиргажа ... ба. Баһа унагандаа гүйжэ ... хэбэртэй. Саашаа наашаа сал... зана. Энэ үедэ саанаһаань хар... уруу гэшхүүлжэ ябаһан тушаа... моримни дээрэнь орохотоёо сас... халба һүрэн дэбхэржэ турьяж... хиба. Хүзүүнэйнь хонхо наяр... ба.

Үнөөхи амитамни баруул... зурыса хатаршаба. Хойноһоо... унаганиинь дахан һаадайса ха... тарба. Баруун наруулиин тар... нарһад соотуур газар хороосо... гоор жүрысэ хатаралдаба. Унаг... ниинь гээгдэнгүй, эжынгээ хой... ноһоо зуралзана. Хаража бай... да, гоё гээшэнь. Тугаарай уша... һан аюул огто мартажархёод, һай... хашаан далда ороторнь, хойно... һоонь харажал байнам. Тэдэ хоер... ни хяра дээрэ гараад, хүндэл... байжа: «баяртай» гэһэн шэн... ги. һөөргөө хараад зогсобо. ... баруун гараа үргэн махабаб. Т... дэмни зүүн урагшаа хотироод ха... рагдахаа болишобо.

Номохон мөрёо барижа мор... доод, хонолгодоо яаран ерэжа, ... раһан юумэеэ дэлгэрэнгыгээр Мор... хоондой үеэлэдээ хөөрэбэб.

Намайгаа хүлеэжэ ядаад, ... лайнгаа хажуугаар һээб һаабха... алхалжа ябаһан үеэлэмни һана... гаа амаржа:

— Нарай тугалтай эндин (эм... хандагай) гээшэл даа. Гүүн ... ги тугалаа дахуулаад ябадаг ... Тугалдаа ехэ мээхэй тураг ан ... юм. Зорголынь мүн шамдал эд... унтахаа һанаад, дахажа үгөөгүй... гээшэ бшуу. Энэрхы эхэнь ту... лаа шамһаа хармалаал даа. Тай... гын шэмэг боложо ябаг даа, — гээ һэн.

Ц. НОМТОЕВ.

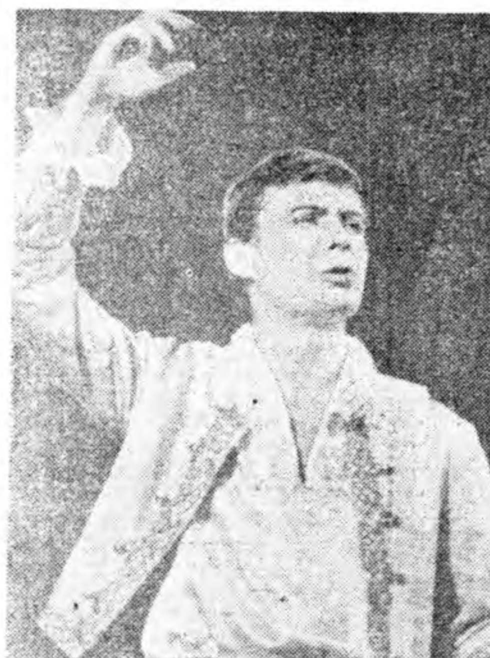

Хабаровск хотын драмын театрай коллектив Улаан-Үдэдэ нэгэ һара соо наада харуулба. Тэдэнэй табиһан зүжэгүүдэй дундаһаа Франциин драматург П. Бомарше гэгшын «Безумный день, или женитьба Фигаро» гэжэ зүжэг олоной анхарал ехэтэ татаба.

Режиссер М. С. Лоторевой хүтэлбэрилһэн энэ коллектив тус зүжэгые шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, Улаан-Үдын ажалшадай магтаал һайшаалда хүртэһэн байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Фигарын рольдо артист Н. Н. Гаевский; граф— артист М. М. Нацель, Сюзанна — артистка В. М. Белковская.

В. ОЗЕРОВОЙ фото.

ХӨӨРХЭ НЮТАГАЙ «ЮЛЭНҮҮД»

Хөөрхэ нютаг далайн саана оршодоггүй даа. Оройдоо тэрүү тэндэ, хаяа хадхаад, «Хэбэд номин Хэжэнгын» «Первомайский» совхозой нэгэ отделениин түб бууса алдартай хойморлон оршодог юм. Хөөрхэдөө хүндэтэй, Эдэрмэгтээ ээзэтэй Солбон Содномовые өндэхин бүгэдөөрэн һайса танидаг. Хөөрхынгөө отделениие эрхилжэ, «хуулирхуу хурса» ээзэн болохоһоонь хойшо «хүндэлөөшэд», толгойгоо дохин байжа мэндэшэлээшэд, «билдагуушалаашадшье» нилээд олошорһон гэхэ. Һаяшаг эрхилэгшэ болоһон залуу хүниие хэмһээ гадуур магтахада муу юм бэзэ. Магтаашье гэлэй. Харин ара нюрганьдань худал хуурмагаар шалилдаашад мүн олошоржо, Хөөрхэдэ заримдаа хэрүүл шууяан гарадаг болоо гэхэ.

Хэр угһаа нааша эбтэй этэй һууһан нютагайхид ямар юумэеэ хубаажа ядахадаа хёморолдоо үүдхэнэб? Атаан жүтөөн бии болоо юм гү?

Үглөөнһөө үдэшэ болотор сабшалан дээгүүр ябажа, отделениингээ ажал хэрэгые һайса шалгаһан Солбон Содномов тэрээн тухай огто бодоногүй, харин дархагар гэрэй хажуугаар гарахадаа машинаяа угзага-агзага аалидуулаад, пяас байтар нёлбожорхибо:

— Шүдхэр даһаа, тэрээхэн хоёр түхэриг арба нэгэн мүнгэнһөө боложо элдэб эсын хоб тараал хаш. Хазахада хазалгашье болохогүй, үмхихэдэ үмхилгэшье болохогүй мүнгэнэй түлөө бултанай урда эшэхэ улайха гээшэнь, халагни халаг, — гэжэ хамар дорохоноо гүбэрөөд, шамдуухан саашалба.

Отделениин складай хажуугаар гараха тумаа тэрэ аргагүй доройтошодог. Эндэ кладовщигаар хүдэлдэг эгэшэнь (Лхама Содномова һааб даа) эрхэ бэшэ һанагдажа, сэдьхэлыень булингиртуулжа һалахагүй юм. Дурагүйлхөөшье һаа, эгэшэһээ холодожо болохогүй. Ажалай хэрэгээр хөөрэлдэхэ ушар үдэр бүри гараха.

Тиигэбэшье үнир хада мартагдаһан үнөөхи хоёр түхэриг 11 мүнгэниинь тархидань ханхинан һанагдажа, досооень тамалха.

Хоёр түхэриг 11 мүнгэн! Ехэ зөөри бэшэ ааб даа. Нэгэ шэл хахадыешье диилэхэгүйш. Нэгэ хэдые нэмээгээ һаа...

Солбон архидажа ябадаггүй бшуу. Теэд юундэ тэрэнэй түлөө зобохо юм?

Өөртөө худалаар наряд табяад, совхозой кассаһаа үлүү мүнгэ абалсаһан мэхэнь иигээд лэ элирээ һэн. Хара ажал хэлсээ юм гү, үгы гү? Бү мэдэе? Харин үлүү зөөридэ уланхатаһаниинь гайхалтай. Үнгэржэ ерэхэдээ, отделениин складта кладовщигаар хүдэлдэг эгэшэдээ (Лхама Содномова һааб даа) 87 түхэригэй наряд шал худалаар бэшээд, совхозой кассаһаа абхуулһан байна. Тиигэжэ складай харуулшан Бальжидма Балдандоржиева 85 түхэригтэ, анхандаа эндэ фуражир-ашаашанаар хүдэлһэн Гомбо Очиров 45 түхэригтэ, Цырма Жамбалова 98 түхэригтэ хүртэлсөө.

Миин лэ зөөридэ тиимэ ульгамханаар хүртэлсэһэн «хулгайшад» улам саашаа дашуурхал һэн ха. Ушар юуб гэхэдэ, ябагша жэлэй февраль һарада гэнтэ шалгалта хэгдэжэ, совхозой дирекциин захиралтын ёһоор тэрэ мүнгэниинь кассада бусаалгагдаһан байна. Багсаахада, үлүү зөөридэ хүртэгшэд (Цырма Жамбаловаһаа бэшэдынь) оклад абаха тушаалда хүдэлдэг байна.

— Зүб лэ даа. Иимэ наряд хаалгаһандаа хэмнэйшье арсахагүйл. Буруутан хадамнай абаһан мүнгыемнай һөөргэнь бусаалгаал юм бэзэ, — гэжэ тэдэнэр хашалгүйхэнөөр дуугаралдана.

Тиихэдэ Цырма Жамбалова юундэ мүнгэеэ һөөргэнь тушаалсаха болооб?

— Зүб бусаагдаа гэхэ байнаб, — гэжэ тэрэнэй нүхэр Машан Доржиевич Содномов мэдүүлнэ. — Би отделениин хүүзинсэдэ хүдэлхэдөө оклад дээрэ байһан хүм. Нэгэ үе пилорама хүдэлгэхэ хүн үгы байжа, намайе хүүзинсынгээ ажалай хажуугаар пилорамада хүдэлхые хилэгшэ дурадхаад, энээндэшни т... хай наряд хаахабди гэжэ найд... һан байгаа. Тиихэдээ үлбэр ... боложо, хэды һарада ажалда г... даггүй нүхэрэйнгөө нэрэдэ ... хэһэн ажалаа бэшүүлһэн хүм ... Ажал хэгдэхэнь хэгдээл юм ... Харин иимэ буруу юумэнэй ... хадань, тэрэ мүнгэмнай һөөргөө ... саагдаа гээшэ ааб даа. Хүүл... таарахагүй хадань баһа хайшан ... хэб.

Энэ хэрэг иигээд лэ дүүр... Бэе бэеынгээ нэрэ хүндые буз... һан, уг гарбалаа доромжолһон ... гүй муухай хөөрэлдөөн гарана.

Отделениин складта арбаад ж... саана авто-шэгнүүр асарагдаһан ... тэрэнь мүнөөшье хүрэтэр тод... доогүй хэбтэһээр. Ороoһо тар... асарһан машинанууд эндэ шэгн... хэгүй һэн тула арбаад модоной ... да ошоод, оросһоёо шэгнүүлһэн ... Хайдаа саарһа абаад ерэдэг зан... тай. Ороoһониинь дахин шэгн... дэггүй, нэмэжэ, хорожо бай... миин таамаглаад лэ байдаг ... тай. Ниитын зөөридэ иигэжэ ха... жа болохо аал?

Тоо бүридхэлэй һулаар, хай... хэрэгээр эмхидхэгдэһые иимэ ... та гэршэлнэ.

Үнгэрэгшэ нажар холын бэлш... ридэ зуһаһан А. Ломаевай мал ... нэхэдэ хоёр толгой үхэр дута... һан байна. Бүри орой намар... үбэлжөөндэ бууха хирэндэ бүхы... 11 үхэр хараа бараагүй үгы боло... шуу. Энэ иихэдээ юун гээшэб? С... дарыдань ямаршье хэмжээн ав... гүй, совхозой хүтэлбэрилэгшэд... сэдьхэлээ зобоогүй. Дэмыл даа, ... мы!

Тушаалдаа хайхарамжагүй... хандадаг дээрэһээнь Хөөрхэ ... тагта үлүү зөөридэ дуратай «ю... нүүд» бии байһаар. Тиимэшүүлэ... эрид шангаар тэмсэхэ саг үни хэ... ерээ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Футбол

ХАЛАГЛАМААР БАЙГДААҺЭН

Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнуудай дунда шадамар бэрхээр наададагаараа суурхаһан Хабаровскын СКА команда футболдо дуратайшуулда һайн мэдээжэ юм. 1957 онһоо «Б» класста наадажа эхилһэн жэлдээ Хабаровскын футболистнууд зоно соогоо чемпион болоһон алдартай. Мүн тэрэнэй удаадахишье жэлнүүдтэ бүхы командануудай урдуурхи һуури эзэлжэ; СССР-эй «А» классай футболистнуудай нэгэдэхи бүлэгтэшье оруулагдажа, Эхэ оронойнгоо эрхимэй эрхим командануудтай хүсэ шадалаа туршалсаһан намтартай.

Мүнөө тус команда хоёрдохи бүлэгэй футболистнуудтай наадажа ябана. Тиихэдээ хабарһаа хойшо үнгэргэһэн 19 наадanда гурбахан командадань — Омскын, Усть-Каменогорскын, Семипалатинскын футболистнуудта шүүгдэһэн, долоон командатайнь тэнсэһэн, юһыень шүүһэн байна. Мүнөө дүн хамтадань 34 очко абажа, хоёрдохи һуури эзэлэнхэй, нааданай түрүүшын хахадые дүүргээ юм.

Эрхим һайнаар наададаг эдэнэр уржа үдэшэлэн манай «Сэлэнгэ» командада айлшаар ерэжэ, стадиондо сугларагшадай анхарал татаа. Нааданай эхилэн сасуу айлшадай футболистнууд нюдэ нюургүй гэхээр талмайн алишье талаарнь сүмэрэн ороходоо, манай футболистнуудһаа үлүү һайн техникэтэйгээр, гоё һайханааршье добтолходоо һүрөөтэй гээшэнь аргагүй байгаа. Тиибэ ябабашье «Сэлэнгэ» командын хамгаалагшад Аккуратов, Чикачев, Иванников, Кизеев гэгшэд шадал зэргээрээ оролдон воротагаа хамгаалжа мэдэхэ юм. Хэдэн удаа добтолго эмхидхэһэн айлшад нааданай эхилһээр 9 минутын үнгэрөөд байхада, Вадим Титовой ворота руу бүмбэгэ оруулжа, одоошье тоо нээбэ даа. Энэ бүмбэгэ шуран бэрхээр наададаг айлшадай добтологшодой нэгэн Юрий Юткин сохижо оруулһан байна. «Сэлэнгын» футболистнууд энээндэнь харюу үгэхэ зорилготойгоор урагшаал гарахые оролдоно. Эндэ «Сэлэнгын» добтологшод Юрий Калашников, Николай Дорофеев хоёр хэзээ хэзээнэйхиһээ ульгам бэрхээр добтолоошье һаа, һайн хамгаалга эмхидхэһэн айлшадайнгаа хамгаалагшадые дабажа шадаагүй.

Нааданай хоёрдохишье хахадта «Сэлэнгын» футболистнууд хэдэн удаа СКА-гай ворота руу добтолоошье һаа, бираагүй. Эндэ воротагаа хёрхоор хамгаалһан Николай Могилев хэдышье шангаар сохигдоһон бүмбэгэ яаха аргагүй, шадамар бэрхээр абаад лэ, гэдэргэнь шэдэхэ юм. Тиигэжэ 90 минутын туршада айлшадайнгаа тала руу добтолһон «Сэлэнгын» футболистнууд амжалта туйлажа шадангүй, шүүгдэшэһэниинь халагламаар байгаа һэн.

Удаадахи наадан августын 2-то үнгэргэгдэхэ. Айлшаар манайда Петропавловск-Камчатскии хотын «Вулкан» команда ерэхээр хүлеэгдэнэ. Наадан үдэшын 7 часһаа эхилхэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Н-04538. Заказ № 1019.